

Gepubliseer op:

Deur Christus Alleen

Tuisblad van dr. A.H. Bogaards

www.enigstetroos.org

Ds. H. Veldkamp

Beslagen Vensters

Inhoud

Stofomslag	3
BESLAGEN VENSTERS	4
HET DURE GEBED.....	7
VAN ONS AF BIDDEN.....	10
DE OPGEBROKEN WEG	12
HET UITGEROEIDE GEBED	14
DE REALISERING VAN GODS BELOFTEN	17
GOD VOOR DE VOETEN LOPEN	19
GEBEDSRoutine	22
GEBEDSREGELMAAT	24
DISHARMONIE IN HET GEBED	26
BELEEFDHEID IN HET GEBED	29
MOGEN WIJ BLIJVEN BIDDEN?	31
HET GEBEDSMOTIEF	34
GEBED EN POLIS.....	37
WAT WIJ BIDDEN ZULLEN	40
CONDITIEEEL BIDDEN?	43
GEBED EN WONDER	46
DE VERANDERLIJKHEID GODS	50
GODS BEROUW	53
GEBEDSVERHORING.	57
HET ADVENTSGEBED.....	61

Stofomslag

BESLAGEN VENSTERS

DOOR

Ds H. VELDKAMP

Dit is een boek over moeilijkheden in het gebedsleven

Door zijn rijke pastorale ervaring weet de auteur dat er vele christenen zijn, die met gebedsmoeilijkheden zitten. De schrijver spreekt nu in dit boek over verschillende gebedskwalen. De vensters van het gebed, van het uitzicht naar God, zijn beslagen. De bedoeling van dit geschrift geeft Ds Veldkamp weer in de volgende woorden: "We willen de bescheiden dienst verrichten er aan mee te helpen dat u niet al te veel last van beslagen vensters hebt." — De wijze, waarop de schrijver het tere onderwerp behandelt, is zó, dat het geschrevene iedere gelovige aanspreekt. Dit boek bevat een schat van behartigenswaardige woorden en wenken, die het gebedsleven van ieder die het leest zullen kunnen vernieuwen en verlevendigen.

BESLAGEN VENSTERS

Dit eerste hoofdstuk dient om de titel te verklaren, maar ook nog voor iets anders. Wat dat andere is, zult u straks wel merken.

Eerst een kleine opmerking.

Er zal op de volgende bladzijden het een en ander gezegd worden over het gebed.

Wanneer u volledig wenst ingelicht te worden over het gebed en alles wat daarmee samenhangt, dan zult u zich onder het lezen van wat hier volgt min of meer bekocht gevoelen. In elk geval teleurgesteld. Want daar gaat het niet over. Er wordt hier geen onderwijs gegeven in wat men vroeger noemde "de oefenschool des gebeds". Als zodanig wordt dit geschriftje ook niet aangediend, en het is bovendien volmaakt overbodig. U moet mij goed begrijpen: dat *onderwijs* is niet overbodig. Het is zelfs zeer noodzakelijk. Als wij iets moeten leren in deze tijd waarin iedereen van alles moet leren, dan is het, dat wij moeten leren *bidden*. Maar het is — voor mijn gevoel althans - volkomen overbodig, dat daar nog meer boeken over geschreven worden. Er *is* al heel wat over geschreven, en wat nog meer zegt: er is goed over geschreven. Alleen al met de opsomming van schrijvers en titels uit binnen- en buitenland zouden vele bladzijden gevuld kunnen worden. U kunt dus te kust en te keur gaan. Als er maar een tiende gelezen werd van de vrome en wijze woorden die over het gebed op papier gezet zijn, dan zouden we 't al prijzen. Of eigenlijk ook weer niet. Er zijn zo ontzaglijk veel goede woorden die gelezen of aangehoord worden, en daar blijft het dan ook in steken.

Laten we 't dus liever zó zeggen: als er maar een tiende van in praktijk werd gebracht! Gebedsverhandelingen zijn prachtig, maar gebedsbeoefening is beter. Daar worden die "verhandelingen ", om dat vervelende woord nu maar te gebruiken, ook voor gehouden, dachten wij zo. En het gelaat des aardrijks zou er door veranderd worden. De Kerk zou er een fleuriger en feestelijker aanzien door krijgen, de wereld zou er door gesaneerd worden. Ja, wat er niet allemaal "zou" als er gelovig gebeden werd, dat kunnen we in een paar woorden zomaar niet zeggen. Maar het is heel wat!

We komen zo langzamerhand waar we wezen willen.

Wij schrijven, zoals U allang begrepen hebt, geen uitvoerige "verhandeling" over het wezen, de noodzakelijkheid, de kracht enzovoort van het gebed. Maar we willen alleen graag een beetje meehelpen, dat het gebed goed functioneert. En eerlijk gezegd vrezen we er voor dat dit niet gebeurt. Dat heeft het "pastoraat" ons wel geleerd. Wij hebben lang lopen denken over die *beslagen vensters* en daar ook wel eens over wakker gelegen.

U hebt wel begrepen dat de geschiedenis van Daniël ons op die vensters heeft gebracht. Van hem wordt gezegd dat hij driemaal daags bad in z'n opkamer op het platte dak, dat open vensters had naar de kant van Jeruzalem.

Wij zullen wel wat in conflict komen met de archeologie, als wij die vensters zonder tralies zo maar transponeren in moderne vensters met of zonder glas in lood, maar die sprong maken we toch maar. We vinden namelijk dat die ruiten erg beslagen raken soms, en dan hebt U geen goed *uitzicht* meer. En als wij *iets* nodig hebben in onze eeuw dan is dat uitzicht en nog eens uitzicht. Uitzicht op de hemel en op God, wat je soms nog beter hebt, zoals iemand in de oorlogstijd schreef, door de tralies van een gevangenis dan door de boogramen van een kathedraal.

Er was de duivel ontzettend veel aan gelegen Daniëls open vensters te sluiten, het uitzicht op God te belemmeren, de weg naar God te barricaderen, de gebedsvlam in het land der ballingschap uit te blussen. Zijn aanval op de kerk in de verstrooiing is de aanval op het

gebed. Zijn aanslag op het gebed is een aanslag op de kerk. Een kerk zonder gebed is een kerk zonder toekomst. Het is een kerk zonder kracht. Zij is een leger, die van haar verbindingen is afgesneden.

Zij is een huis waar de contactpunten gesprongen zijn
duisternis!

Dit was in Daniëls tijd zo, en het is nóg zo. Van het gebed heeft de duivel de meeste last. Het gebed is namelijk de kracht van de kerk, en tegelijk haar zwakke plek. Dat gebed wordt ons niet op éénmaal en ruwweg uit de handen gewrongen. Men zou het een soort zenuwenoorlog kunnen noemen. De bedoeling is de bidders af te matten. Deze uitputtingsmethode, om gebedsmoeheid en daarmee gevechtsmoeheid te kweken, is altijd effectief gebleken. Een van de middelen om de handen slap te maken, zó slap dat ze zich niet eens meer vouwen kunnen tot het gebed is, het uitzicht te benemen. De vensters naar de kant van Jeruzalem te doen beslaan, zodat het gezicht op God en het rechte gezicht op het gebed beneveld wordt.

Hoe meer "gebedsmoeilijkheden" we hebben, hoe meer we komen te leven in een gesluierde wereld, een mistige wereld, een "kleine" wereld, zoals we dan zeggen. Dit is tegelijk een gevaarlijke wereld, omdat we dan geen verweer meer hebben, laat staan de kracht tot de aanval.

U begint nu te begrijpen, met welk doel de volgende bladzijden geschreven zijn. Niet om alles pasklaar te maken. Niet om op elke vraag een antwoord te geven. Wat een arrogantie zou dat zijn, vooral op dit terrein met z'n vele mysteriën. We willen alleen maar de bescheiden dienst verrichten, er aan mee te helpen dat u niet al te veel last van beslagen vensters hebt.

Mocht dit lukken, dan zou er veel gewonnen zijn. De geschiedenis van het koninkrijk Gods is eigenlijk de geschiedenis van het gebed. Overwinningen en nederlagen wisselen elkaar af, al naar mate er veel of weinig gebeden is.

De meest stichtelijke en tegelijk de meest beschamende lectuur is een biographie van een der groten in het koninkrijk Gods. Het geheim van hun grootheid is hun kleinheid geweest. Het geheim van hun kracht was hun zwakheid.

We noemen geen namen. Die namen schieten ons anders zomaar te binnen. Het antwoord op de vraag hoe het met de kerk zal gaan hangt er uitsluitend van af hoe het met het gebed staat. Daarom schreven we boven, dat dit eerste hoofdstuk niet alléén geschreven is, om de titel te verklaren.

Toen een begin gemaakt werd met enige artikelen in "Gereformeerd Weekblad", is de rest vanzelf gegroeid uit correspondentie en gesprekken onder vier en meer ogen. Het onderwerp heeft natuurlijk nog veel meer aspecten. We zijn ons bewust, dat dit nog maar een heel klein onderdeel is. Indien dit geschrift voor deze of gene kan dienen als helper op de weg, dan heeft het aan z'n doel beantwoord.

Sommigen zijn met het bidden in een slop geraakt, en moeten daar uitgehaald worden. Anderen hebben het bidden stopgezet, omdat het "toch niet helpt". Weer anderen schort het aan het juiste inzicht in de grenzen van ons gebed, en zo zijn er allerlei moeilijkheden; eigenlijk teveel om in kort bestek te rubriceren. Ook de knapste doorloopt een school nu eenmaal niet zonder moeilijkheden. En wat deze "school van het gebed" betreft, mag men al blij wezen, het a. b. c. zo'n beetje door te hebben.

De verwachtingen van de lezers (essen) moeten volstrekt niet hoger gespannen zijn, dan dat hier en daar de helpende hand wordt geboden.

Van een "oplossing" der moeilijkheden, althans van verreweg de *meeste*, kan geen sprake zijn. Men lost gebedsproblemen nu eenmaal niet op, zoals men technische of internationale problemen oplost (vaker: niet oplost!). De reden daarvan is deze, dat wij bij het gebed niet slechts op een "hoger niveau", maar in een volstrekt andere wereld terechtgekomen zijn, waar we met onze getallen en maatstaven niet uitkomen. De biddende mens "heft zijn ziel op," en is daarmee de onzienlijke wereld binnengetreken. Het gebed zelf is, afgezien van alle bijkomende subjectieve of objectieve moeilijkheden voluit mysterie. Wie z'n handen vouwt en de ogen sluit, en z'n gebedje prevelt, heeft hier niet de minste moeite, maar wie zich bezint op het ontzaglijke wonder dat een mens zomaar met God kan spreken, dat God alle dagen en nachten luistert naar gebeden van kinderen, grote mensen en stervenden, dat er contact mogelijk is tussen de Heilige en de zondige mens, en dat de schorre stem van een verlopen mens in de hemel kan doorkomen als muziek, die staat direct al stil voor het meest onoplosbare probleem van alle problemen: het gebed zelf!

Iemand heeft eens gezegd: God is geen God van menigvuldige oplossingen, maar wel een God van menigvuldige verlossingen. Als we dat nu maar steeds in de gaten houden, dan is er goede hoop dat mee door dit schrijven God verlossingen wil geven van verschillende gebedskwalen, als daar zijn: gebedsmoeheid, gebedsinzinking, gebedsoverspanning en dergelijke.

Het spreekt wel van zelf, dat lang niet alle moeilijkheden, die op het terrein van het gebed kunnen opdoemen, hier besproken kunnen worden.

Dit kan niet, omdat wij nu eenmaal niet in staat zijn een soort Baedeker op dit gebied te schrijven, waarin u precies alles kunt naslaan wat u weten wilt. Er is onder de mensen veel variatie, en dus ook onder de gelovige — en daarom -biddende mensen. De een zal "moeilijkheden" hebben, waar een ander niets van weet. Dat hangt voor een groot deel af van ieders subjectieve gesteldheid. Er zijn er, om iets te noemen, wier gebedsweg aan weerszijden begroeid is met gebedsverhoringen, en er zijn er ook, wier pad regelmatig doodloopt op de hoge muur van het "onverhoorde gebed". We noemen nu alleen maar, bij wijze van voorbeeld, de kwestie van gebedsverhoring, die natuurlijk maar een fractie vormt van ontelbare moeilijkheden die zich kunnen voordoen.

Wij beginnen met *die* moeilijkheid, waarin ieder zich persé willens en wetens *moet* storten, die het met het gebed ernstig neemt. Want de hoge vlucht van het gebed is een zeer gevaarlijke.

HET DURE GEBED

De lezer zal in deze hoofdstukken enige malen het woord "gebedsmoeilijkheden" tegenkomen.

Wij willen proberen deze moeilijkheden eerlijk met elkaar onder ogen te zien.

Maar wij willen beginnen te zeggen, dat wij het ons als regel te *gemakkelijk* maken, en daarom dient dit hoofdstuk direct al om het aantal moeilijkheden bewust met tenminste één te vermeerderen.

Het opschrift leek u bij het eerste lezen wat vreemd, maar ik heb hoop, dat u dit na het lezen van dit hoofdstuk niet vreemd meer vindt.

De bedoeling is over 't algemeen, dat als wij echt, gelovig bidden, wij er nooit met een koopje afkomen.

Daarover straks meer.

Wij zullen het hier hebben over "gebedsmoeilijkheden", en in vele gevallen is maar niet zo een, twee, drie een antwoord te geven. Er worden echter ook tal van moeilijkheden opgeworpen, die er in 't geheel niet behoefden te zijn. De neiging schijnt bij velen te bestaan, om ingewikkeld te maken, wat heel eenvoudig is. Men kan tenslotte ook moeilijkheden scheppen. Wie zich niet de moeite getroost heeft, behoorlijk Nederlands te leren — en dat schijnen er tegenwoordig heel wat te zijn — krijgt natuurlijk al narigheid met de eerste de beste sollicitatiebrief. U kunt dan natuurlijk allerlei problemen gaan opwerpen, en allerlei "waaroms" gaan stellen: waarom ú die begeerde betrekking niet krijgt, waarom u altijd zoveel pech moet hebben, en altijd gepasseerd wordt, enzovoort. Maar iedere personeelschef kan u zeggen, dat u *beginnen* moet met een brief zonder taalfouten te schrijven. U moet uw Nederlandse taal *lénen*.

Zo moeten we ook bidden leren.

En wie diepe ernst maakt met het "Here, *léér* ons bidden", zal veel minder gebedsfouten maken, en ook veel minder problemen hebben.

Er zouden dus veel *minder* moeilijkheden kunnen zijn.

Dit kan wel rustig geconstateerd.

Aan de andere kant zouden er veel meer gebedsmoeilijkheden *moeten* zijn.

Als we deze laatste opmerking maken, dan gebruiken we — dit zij direct volmondig toegestemd — het woord "moeilijkheid" in een andere zin, en komen we min of meer in een andere categorie.

Als wij ons bezinnen op gebedsmoeilijkheden, dan denken wij in de regel aan het subjectieve, terwijl wij *nú* bedoelen het meer objectieve. Niet het probleem, wat we niet doorzien kunnen, maar de gevaarlijke zone, waar we doorheen moeten. De risico's die we behoren te nemen. De consequenties die we moeten durven trekken, als ons gebed tenminste gebed zal zijn, en geen pose, of wat nog erger is, comédie. Wij moeten, samenvattend, tot het inzicht komen, dat in zeer veel gevallen onze gebeden *dure gebeden* zijn.

Wie *gelovig* bidt, komt er meestal niet met een koopje af.

Er zijn natuurlijk ook goedkope gebeden.

Gebeden aan de lopende band, die ons geen enkele inspanning, en ook geen enkel offer hebben gekost, missen elke waarde.

Men kan dat eigenlijk helemaal geen gebeden noemen. We doen dat wel, maar dat is een van de vele vergissingen die we maken. Zelfs menen we nog wel eens op "verhoring" van dergelijke gebeden aanspraak te mogen maken en staan stomverbaasd, als God niet verhoort. Die vergissing is nog groter. Want tot de voorwaarden van het gebed, dat Gode aangenaam is, en van Hem verhoord wordt, behoort ook, dat wij Hem *van harte* aanroepen.

Wij zullen bij de zonden, waarover wij vergeving nodig hebben, wel het meest moeten denken aan onze zondige gebeden. Het meeste kwaad schuilt vaak in de "heiligste verichtingen". Deze laatste gedachte ligt schijnbaar zó ver van ons af, dat in vele Bijbeldrukken in Jesaja 64:6 staat: onze ongerechtigheden zijn een wegwerpelijk (bezoedeld) kleeft, terwijl Jesaja toch heus geschreven en bedoeld heeft: onze geréchtigheden (mooie gebeden) zijn voden.

Dit zijn dus de goedkope gebeden.

Waar we 't echter over wilden hebben, zijn de dure gebeden.

De hoge vlucht van het gebed — zo eindigden we ons vorig hoofdstuk — is een *gevaarlijke vlucht*.

Wie gelovig bidt, moet de consequenties van zijn gebed aandurven, en dan wordt bidden altijd een dure zaak. Wij trachten dan de "moeilijkheden" niet te omzeilen, maar storten er ons welbewust in.

Beter dan een breed betoog helpt ons hier een eenvoudig voorbeeld op weg.

We bedoelen dat van David.

Boven Psalm 3 staat: "Een psalm van David, toen hij vluchtte voor zijn zoon Absalom."

In deze psalm is David in grote nood, want talrijk zijn z'n tegenstanders. Hij bidt echter de Here om verlossing, en in prachtige gelovige gebeds-verleden-tijd spreekt hij uit, dat God doen zal, wat eigenlijk nog gebeuren moet: "Gij hebt al mijn vijanden op de kaak geslagen."

Hier heeft David dus om gevraagd.

De consequentie van dit gebed, het directe gevolg der verhoring, is nu niet óók de ondergang van zijn zoon Absalom, maar *juist zijn* ondergang. Want Absalom is staatsvijand nummer één. Niet maar opstandige zoon, maar de anti-goddelijke rebel tegen de "Gezalfde des Heren".

David heeft de consequenties van dit moeilijk en duur gebed niet getrokken.

Hij begint al *af te dingen*, als hij de legerorder uitvaardigt: "Handelt mij *zachtkens* met de jongeling, met Absalom", maar hij is helemaal wanhopig als hij het bericht krijgt van Absaloms dood. Hij heeft moedig gebeden voor de slag, maar als na de slag de gebedsverhoring ter kennis van David komt, dan breekt hij in wanhopige klachten uit. Hij zegt het niet, maar hier komt het toch op neer: zó heb ik het niet bedoeld, Here! Al mijn vijanden hadden mogen omkomen, behalve Absalom, *want dit raakt mijn vlees en bloed. En dit is te duur*.

Als David bij die gelegenheid zich niet meer interesseert voor de "oorlogen des Heren", maar uitsluitend met zichzelf bezig is, de *winst* van het Koninkrijk Gods niet telt uit droefheid voor eigen *verlies*, haalt hij zich terecht het verwijt van Joab op de hals, dat hij liefheeft die de gezalfde des Heren haten, en haat die hem liefhebben, en valt hij onder het oordeel: wie zijn zoon liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig.

Wij hebben door dit voorbeeld willen illustreren dat er "gebedsmoeilijkheden" zijn, *waar we nog niet eens aan toe zijn*, en eigenlijk ook niet naar toe *willen*: de moeilijke ge-

bedsconsequentie van het offer. Het offer van vlees en bloed.

Zo'n gebed wordt wel heel erg duur.

Maar het is niet zó duur, dat we er aan bekocht zijn.

Daarom moeten wij maar leren "duur" te bidden. Goedkoop zal altijd blijken duurkoop te zijn. Koopjes zijn er in het koninkrijk Gods nu eenmaal niet te behalen. Wie op de goedkoopste manier christen wil zijn, is het helemaal niet. En nu verwacht ik, dat het opschrift: "duur bidden" voor niemand meer raadselachtig klinkt.

Overigens zouden èn wij zelf èn de engelen in de hemel meer plezier beleven van déze moeilijkheden dan van die, welke wij ons zelf onnodig scheppen.

VAN ONS AF BIDDEN

We zullen toch nog even dóór moeten praten over dat "dure gebed", waar we 't zo juist over gehad hebben. Dat kan namelijk van de grootste betekenis zijn voor ons inzicht in, en zo mogelijk voor de opheffing van onze gebedsmoeilijkheden. Als er moeilijkheden zijn, op welk terrein dan ook, kunnen er allerlei oorzaken voor zijn, maar vaak is het een goed ding, als we ons afvragen of de oorzaak ook *bij onszelf* kan liggen.

Zo is het bij het gebed ook.

We kunnen bij ons bidden overhoop liggen met de realiteit van Gods beloften, met de vraag of God niet al te dikwijls "verstek laat gaan," en zo maar verder, maar het zou goed zijn, als we een klein beetje meer met onszelf overhoop kwamen te liggen.

Er zouden naar onze stellige overtuiging, minder "gebedsmoeilijkheden" zijn, als wij het onszelf wat moeilijker maakten, en wat minder probeerden de kantjes er af te lopen. Dat wil zeggen, als wij eindelijk eens wilden leren, het gebed *serieus te nemen*.

Ieder die het gebed serieus neemt, begint van zichzelf af te bidden.

Deze laatste uitdrukking is niet origineel, en ieder begrijpt zo maar wat er mee bedoeld wordt.

De mens die naar zichzelf toebidt, vraagt om allerlei dingen die hij prettig, en wellicht ook wel noodzakelijk vindt. Om gezondheid en zegen op z'n werk en beveiliging voor z'n gezin enzovoort.

Dit is natuurlijk niet onder alle omstandigheden af te keuren. Integendeel, het "Onze Vader" ruimt daar ook een plaats voor in. Maar de Heiland heeft ons nadrukkelijk geleerd, dat wij *beginnen* moeten, met van ons zelf af te bidden, d.i. *niet* in de eerste plaats aan ons zelf en onze belangen te denken. In het gelovig gebed wordt juist het eigenbelang verbrand en het eigen-ik verteerd. Men heeft wel eens gesproken van *egoïstische gebeden*, maar deze *bestaan niet*, d.w.z. dit zijn dan geen "gebeden" meer. Egoïsme en gebed verdragen zich even slecht met elkaar als water en vuur. En juist omdat het egoïsme zo'n ingewortelde trek van ons leven is, en ons overal achtervolgt tot in onze "heiligste verrichtingen" toe, is waarachtig bidden zo uitermate moeilijk en . . . zeldzaam.

Over *dit soort* gebedsmoeilijkheden is in een vorig hoofdstuk een en ander gezegd.

We willen dit nog even belichten vanuit het "Onze Vader", waarvan het eerste drietal gebeden een climax te zien geeft van het "van ons af te bidden".

In de eerste bede begeren wij God *voorrang* te geven.

In de tweede bede begeren wij het *offer te brengen*.

In de derde bede smeken wij om onze *eigen ondergang*.

Wij beginnen ons gebed met: Uw naam worde geheiligd (*beginnen* wij metterdaad zó?) en volgens de uitlegging van de Catechismus betekent dit dat wij "eerstelijk" (geef ons eerstelijk!) van God begeren, dat Zijn naam geheiligd en Hij geprezen worde. Die begeerte brandt dus het meest in onze ziel. Wat ons de meeste vreugde zou verschaffen is niet de bewaring voor onheil, de genezing van mijn zieke man of vrouw of kind. Dit alles is voor ons van minder belang. Wat er met ons gebeurt heeft maar betrekkelijke betekenis. Maar wat er met *Gods Naam* gebeurt, dat weegt ons het allerzwaarst. . . Here ga Gij voor, ik volg wel!

Wij vervolgen ons gebed met: Uw koninkrijk kome.

De consequentie van elk gelovig gebed is natuurlijk, dat het verhoord wordt. We laten voor die verhoring geen ruimte open, maar we gaan daar van uit. Deze is al van tevoren verdisconteerd. En ziedaar, God gaat ons gebed verhoren. Zijn Rijk kómt metterdaad. De Here opent allerlei mogelijkheden voor de zending en de evangelisatie. Dat gaat natuurlijk geld kosten. Met de verhoring doet God dus een greep naar uw beurs. God zegt: nu geef Ik u, waar ge zelf om gevraagd hebt. Kunnen *wij* nu zeggen: Here, dat heb ik zo niet bedoeld? Ik heb wel gebeden dat uw Rijk mocht komen, maar ik had niet gedacht dat *dit* uit de bus zou komen? Dat gaat natuurlijk niet! Gesteld, er is 'n landbouwer, en de oogst staat rijp op de akker, maar hij zou er geen geld voor over hebben, om arbeiders aan te trekken, die de oogst binnenhaalden. U zegt: zo iets komt niet voor. U hebt recht geantwoord.

Wij kunnen nog gemakkelijker afstand doen van ons geld, dan van ons dierbaar "ik".

Met de derde bede: "Uw wil geschiede" wordt de zaak daarom nog meer précair.

Hier bidden wij niet alleen van ons zelf af, maar zeer beslist *tegen ons zelf in*.

Want als Gods wil geschiedt, betekent dat in de meeste gevallen, dat onze eigen wil *niet* geschiedt. We bidden om *verzaking* van eigen wil. Dat God de brand steekt in heel dat gebouw van onze begeerten en zelfzuchtigheden. Dat met wortel en tak onze onwilligheden en eigenwilligheden worden uitgeroeid. Wij zeggen tegen ons eigen "ik": ik wou dat ik je nooit meer ontmoette. Dat je dood neerviel. Wij bidden om het doodvonnis over onszelf en bij ons zelf op begrafenis te mogen gaan. Wij komen hier in de buurt van het bijbels gebed van Psalm 139: "Doorgrond mij o God en ken mijn hart." Daar is geestelijke durf voor nodig. Wij zouden 't al heel erg vinden als onze medemensen ons geheel doorgrondde en al onze gedachten zouden weten, want die zijn meestal verscheidene malen slechter dan onze woorden. Met het Bijbels gebed van Psalm 139 bidden wij zo maar, dat niet een mens maar God ons moge "doorgronden". Niet maar een kijkje komt nemen, maar alles omwoelt en in brand steekt.

Dit betekent onze ondergang en tegelijk onze redding. Als iemand vermoedt, dat er iets aan z'n longen niet deugt, maar het niet aandurft, zich te laten dóórlichten, omdat hij bang is de waarheid te vernemen, leeft hij in een schijnwereld. Het dóórlichten kan juist de eerste stap zijn op de weg ter genezing.

Als wij zó leren bijbels te bidden, en de moeilijkheden niet omzeilen, als er m. a. w. bij ons gebedsreformatie of gebedsbekering komt, kan dit ook de weg zijn tot gebedsgenezing, de opruiming van vele gebedsmoeilijkheden die ons nu nog verwarren.

DE OPGEBROKEN WEG

Indien onze kerkelijke huwelijksbevestigingen wat minder het karakter droegen van show of familie-onder-onsjes; indien het huwelijksformulier kwam te staan *ter* plaatse waar het behoort, te weten in de samenkomst der gemeente, en indien er ook eens een keer naar dit formulier geluisterd werd, dan zou althans de mogelijkheid gegeven zijn, dat we ons meer bewust werden van de nauwe samenhang die er bestaan kan tussen "gebedsmoeilijkheden" en "huwelijksmoeilijkheden".

Er wordt daar namelijk gewaagd van verhinderde of belemmerde gebeden. Het is een citaat uit 1 Petr. 3:7, en Prof. Greydanus wijst er op, dat hier moet worden gedacht aan een opgebroken weg, zodat men niet verder kan. De mogelijkheid schijnt zelfs niet uitgesloten, dat met sommige handschriften moet gelezen worden niet: "opdat uw gebeden niet belemmerd worden"; maar "opdat uw gebeden niet *uitgeroeid* worden". Dan wordt het dus nòg erger: geen tijdelijke verkeersstoring, maar een finale opheffing van het verkeer: de omgang met God.

Het is wel merkwaardig dat op dit gevaar van belemmering in het verkeer met God juist gewezen wordt in verband met het huwelijk. De omgang tussen man en vrouw blijkt dus van grote betekenis te zijn voor de omgang met God. Als de onderlinge verhoudingen scheef lopen, komt terstond de verhouding tot God in gevaar, en wordt het verkeer met Hem belemmerd of zelfs stilgelegd.

Iedereen weet, dat er *vele* manieren zijn om de gebedsweg te blokkeren. Daar hoeft je heus niet voor getrouwd te zijn. of onenigheid met je man of vrouw te hebben. Er zijn *vele* duiveltjes, die op allerlei manier proberen het gebedsvlammetje uit te blazen.

Maar voor dit bedrijf schijnt zich inzonderheid, wat een Duitse schrijver noemt, de "Eheteufel" te interesseren. Geen wonder trouwens, want hier worden twee gebedsaltaren tegelijk omgeworpen. Bovendien is het gezin de kerk in miniatuur, en als thuis de gebedsstroom verzandt, worden niet alleen de kinderen, maar wordt heel de kerk daar de dupe van. Dat vindt de "Eheteufel" prachtig!

In het huwelijksformulier wordt de indruk gevestigd dat het opwerpen van barricaden op de gebedsweg uitsluitend door de man zou geschieden. In I Petr. 3 volgt die zin van het "verhinderen der gebeden" op de vermaning tot wederzijdse trouw en liefde aan *beide* huwelijkspartners. De bedoeling zal wel zijn dat man en vrouw *beide* op hun hoede moeten zijn, hoewel aan het formulier kan worden toegegeven dat de man de grootste verantwoordelijkheid draagt. In het huwelijk, waarin de rechten gehalveerd worden en de plichten zich verdubbelen, heeft de man een zeer bijzondere opdracht gekregen. Er moet *iets van Christus* in hem zijn. We vernemen een en andermaal dat geweldige: "*gelijk Christus!*" Hij moet zijn vrouw liefhebben, *gelijk Christus* zijn gemeente liefgehad heeft. Hij moet zijn vrouw leiden, onderwijzen, troosten en beschermen, *gelijk Christus* het hoofd, de wijsheid, de troost en de bijstand zijner gemeente is. Het is geen sinecure om een vrouw te trouwen "in de Here". De man die, om met Luther te spreken, zich binnenshuis als een leeuw en buitenshuis als een haas gedraagt, voldoet stellig niet aan dit ideaal van het christelijk huwelijk.

Het is meen ik Augustinus geweest die gezegd heeft: „de vrouw is niet uit de *voeten* van de man genomen, als ware zij z'n slavin, ook niet uit zijn *hoofd*, om over hem te heersen, maar uit zijn *zijde*, opdat zij erkend zou worden als de levensgezellin". Twee partners dus, zij aan zij. De geschiedenis van de rib van Adam is dus nog zo vreemd niet als ze lijkt, en zodra deze vergeten wordt, krijgt de "Eheteufel" volop gelegenheid brokken te maken. Er trouwen bovendien nooit twee engelen met elkaar, maar altijd twee mensen met zonden en gebreken

en al mocht een man al eens menen een "engel van een vrouw" getroffen te hebben, dan blijkt het later wel eens, zoals wijlen Prof. v. Veldhuyzen eens heeft opgemerkt, een engel te zijn die met vuisten slaat. In zo'n geval zal een scheutje romantiek niet meer helpen, en zal de man wel moeten terugvallen op het bovengenoemde: "gelijk Christus" — de wijsheid en het gebed van Christus, waardoor zelfs demonen worden uitgeworpen. Deze demonen zijn er van allerlei statuur: van egoïsme, van het-elkaar-niet-kunnen-verdragen, van vitzucht, van wrevel, van het slechte humeur enzovoort. In sommige huwelijken breken ze allemaal tegelijk los, en heerst er een doorlopende ruzietoon. Kinderen komen er evengoed om. En dat is dan de manier om gebeden te verhinderen.

In de "kanttekening" op de nieuwe Bijbelvertaling staat bij: "opdat uw gebeden niet belemmerd worden" dat de vrijmoedigheid van het gebed de *proef op de som is*, of het huwelijk goed is. Gelukkig maar, dat "kanttekeningen" niet geïnspireerd zijn, want men kan de vraag stellen, of deze "proef op de som" niet wat laat komt. Als die proef nu eens mislukt en de som niet uitkomt, dan is het (niet-goede) huwelijk intussen toch maar gesloten. Ik zou liever zeggen: het gebed *voor* en *in* het huwelijk is absolute voorwaarde voor een goed huwelijk. Maar ook in het goede huwelijk is het mogelijk, dat de weg opgebroken wordt. Dit gebeurt, zodra en zo dikwijls als de verhoudingen scheef groeien. De verhouding tot God kan niet goed zijn, als de verhouding tot elkaar niet goed is. Als je boos bent, of niet kunt vergeven of met een ziel vol wrevel en ergernis rondloopt, kun je niet bidden, je kunt dan wel je knieën buigen en je handen vouwen, maar je kunt niet *bidden*. Het enorme gevaar dreigt, dat men dit laatste toch blijft doen, namelijk: gebeden opzeggen zonder te bidden. De kwestie is namelijk deze, dat het mogelijk is aan scheefgetrokken verhoudingen in het huwelijk te gaan *wennen*. Men heeft elkaar innerlijk min of meer losgelaten, en is dit langzamerhand gaan aanvaarden. Er is toch niets aan te doen, en we verstaan elkaar toch niet. Tot een loslaten van God kan of durft men echter uit religieuze of traditionele overwegingen niet komen. Vandaar dat de gebeden aan de hand gehouden worden, maar ieder gevoelt dat er niet veel meer dan de *vorm* is overgebleven.

Het is meestal in deze situatie van de vergroeide huwelijksverhouding (die niet meer als vergroeid maar als normaal wordt gevoeld, omdat men zich er aan gewend heeft) dat de klachten loskomen over "gebedsmoeilijkheden": Mijn gebedsleven is zo flauw, zo ondiep, zo verward, zo weinig geconcentreerd.

Wij beweren natuurlijk niet, dat in al deze gevallen de gebedsmoeilijkheden tot huwelijksmoeilijkheden te herleiden zijn. Daarvoor is het leven veel te gecompliceerd. Maar wij zeggen wel, dat het hier en daar en ginds nuttig zou kunnen zijn, indien men zich eens ging bezinnen op het "verlaten der eerste liefde". Daarmee zouden twee dingen gewonnen kunnen worden. In de eerste plaats, dat de "weg tot elkander" weer werd gevonden, en in de tweede plaats, dat de opgebroken weg naar de hemel weer werd geplaveid.

HET UITGEROEIDE GEBED

Professor Joh. de Groot (†) heeft ergens gezegd, dat een theoloog ook moet beschikken over exegetische *tact*, die kan dienen als een onmisbare wichelroede welke op een geheimzinnige, niet nader te omschrijven wijze, soms goed werk verricht (Exegese, inaugurele oratie blz. 17).

Daar moest ik bij de bezinning over die "Verhinderde gebeden" uit 1 Petrus 3:7 aan denken, waar in het vorige hoofdstuk over geschreven werd. Ik kan niet beoordelen, of de "vele" handschriften, die met één letter verschil niet spreken van "verhinderde" maar van "uitgeroeide" gebeden, ook tot de beste handschriften behoren. Maar mijn "wichelroede" helt wel naar deze lezing over. De "Eheteufel" waar we van hoorden, en trouwens geen enkele duivel is dunkt mij met een belemmerd gebed tevreden. Een gebarricadeerde weg blijft nog een weg, en de duivel wil geen enkele weg. Een belegerde stad blijft nog een stad, doch na de zwavelregen houdt Sodom op stad te zijn. Het is een stukje daemonische tactiek om door de kwade dampen uit de hel alle gebeden te doen ophouden! Ausradieren! Er mogen nog vele gebedswoorden worden gezegd, als het maar geen gebeden meer zijn. Het hels plezier is dan juist het grootst, wanneer op de een of andere manier de *schijn* nog wordt bewaard. Tegen schijnbewegingen worden de bulldozers uit de onderwereld niet in stelling gebracht. Tegen gevouwen handen en gesloten ogen heeft de opperste gebeds-destroyer niet het minste bezwaar. Integendeel! Tegen gebeden wel. En het behoeft hier waarlijk geen betoog, waarom. Het gebed is het contact met de hemel, de kracht der machtelozen, het kapitaal der faillieten, de toevlucht der ontheemden, het licht der vreugdelozen, de overwinning der duisternis. Wie de bijbel aandachtig leest, kan er nog veel meer van zeggen. Het is in dit licht volkomen begrijpelijk, dat de helse activiteit er voortdurend op gericht is, elke gebedsvlam te doven.

Dit brengt ons tot een noodzakelijke tweede stap. Als Petrus er de echtgenoten met nadruk op wijst dat het gebedsaltaar in de gevaarlijk zone ligt, en dat zij de vlam van dat altaar tegen de tocht uit de hel moeten beschermen, dan zal niemand zo naïef zijn te denken, dat het gevaar van de uitroeiing der gebeden uitsluitend opdoemt in de sector van het huwelijk.

In alle sectoren, zowel bij ouderen als jongeren, is de situatie — we drukken ons gematigd uit — niet rooskleurig.

Wij houden niet van enquêtes of opinie-onderzoek, omdat ge bij zo'n opinie-onderzoek juist niet de mening verneemt van hen, die ge graag zouwt willen horen.

Wij hebben ook geen dagboeken gelezen waarin men z'n belevingen of intieme gedachten pleegt op te schrijven.

Maar wie met anderen wel eens over iets anders praat dan over het weer, Korea en Jiu-Jitsu, en dan met de oren heeft leren lezen, wéét zomaar de inhoud van menig dagboek.

In ontstellend veel dagboeken staat: ik bid nooit meer. Ik hoor het wel doen, thuis en in de kerk, maar persoonlijk doe ik dat niet meer.

In een ander dagboek staat: ik bid nog wel af en toe.

Ik zeg nog eens: ik heb dit nergens met mijn ogen gelezen, maar ik weet pertinent zeker, dat het er in staat, of dat het er althans in zou staan, indien men er een dagboek op na hield. En bij die "men" horen meer dan u denkt.

Wij kunnen gerust zonder enige overdrijving constateren dat het persoonlijk gebedsleven een ernstige crisis doormaakt.

Er is niemand, die ook maar bij benadering de oorzaken kan noemen, die langzamerhand tot

deze crisis geleid hebben. We kunnen er slechts naar tasten, en dan is de mogelijkheid om mis te tasten ook nog lang niet gering.

Eén ding zou ik willen noemen, en ik denk daarbij voornamelijk aan de jongere generatie.

Het zou dwaasheid zijn te beweren, dat deze generatie zich in het algemeen weinig of niet interesseert voor de vraagstukken die er liggen rondom het gebed.

Ik heb bewijzen van het tegendeel.

Maar het zou even dwaas zijn te beweren, dat de impasse juist in deze sector geen ontstellende vormen heeft aangenomen. Er wordt wel eens vlug met het woord "nood" geschermd, maar hier is wel werkelijk een "gebedsnood".

Dit hangt ten dele samen met de structuur van de generatie die nu opgroeit, waarvan het beste deel gegrepen is door wat men kort en duidelijk de *eerlijkheid* kan noemen.

Men verfoeit grondig de pose in het geestelijk en godsdienstig leven. Er is een bijna hartstochtelijk verlangen naar waarheid en eerlijkheid en een opbergen van alle camouflage.

Dit is in alle opzichten te prijzen, en geeft hoopvolle verwachtingen voor de wordende kerk.

Het ligt geheel in de lijn van deze aversie van huichelarij en would-be christendom, dat de volgende redenering wordt opgezet (en ook in praktijk gebracht): "als ik niet eerlijk en van harte kan bidden, doe ik er beter aan, het na te laten, want als ik het dan toch doe, ben ik een misselijke Farizeeër." En dit kan er dan toe leiden, dat de gebedsstroom trager gaat vloeien (het "af en toe") om daarna helemaal uit te drogen.

Ik wil op *dit* ogenblik niet gaan zoeken naar de oorzaken waaróm men niet "eerlijk en van harte" bidden kan en dus niet open kan zijn voor God. Het is niet uitgesloten dat de vrijere "cultuuropvattingen en omgang der sexen toch niet zó brandschoon zijn als wel eens gedacht wordt, en dan komen we met de gebedsbelemmering toch weer — ook bij de ongetrouwden — in dezelfde buurt uit als waarin Petrus ze zette: het huwelijk en wat daar omheen ligt.

Maar zoals gezegd, *die* vraag is momenteel niet aan de orde.

Aan de orde is nu, "als ik niet eerlijk bidden kan, doe ik beter het na te laten."

Daar zit een waarheid in, die nogal indruk kan maken, maar toch ook een leugen, die we proberen moeten, er uit te halen.

In de eerste plaats kan deze bewering op zichzelf weer een behoorlijke dosis Farizeïsme herbergen. "Ik bid niet (en men kan dat uitbreiden tot: ik ga niet naar de kerk of naar het Avondmaal) als ik dit niet oprecht kan doen, want ik wil de huichelaar niet uithangen", geeft *zijdelings* te kennen: ik ga niet mee staan in de rij van de vele huichelaars die dit wèl doen.

Dan gluurt het farizeeërtje toch nog door de rafels van het tollenaarspakje heen. Dan zegt de tollenaar op zijn beurt: ik dank u Here, dat ik geen huichelaar ben, en dat ik liever eerlijk en open zeg dat ik er niet voor voel, dan dat ik een houding aanneem.

Dit is ook ijdelheid en een kwelling des geestes.

Maar in de tweede plaats rammelt er iets met het alternatief: eerlijk en van harte bidden óf het bidden nalaten.

Dit alternatief deugt niet.

Ik hoor de bijbel nergens zeggen: als je deze of gene eis des Heren niet *goed* kunt volbrengen, kun je 't beter niet doen. Dit laatste hebben *wij* uitgevonden. Het is *ónze* weg van de geringste weerstand. Maar de bijbel zegt: niet rusten voor je 't wel goed kunt volbrengen. Het bijbels

alternatief is niet: goed bidden óf in 't geheel niet bidden, maar goed bidden óf je *bekeren*, net zo lang tot je 't wèl goed kunt. Denkt u maar eens na over Jezus' woord over de gave die op het altaar gebracht wordt. Jezus zegt niet: offer maar niet als en zolang als je met je broeder overhoop ligt, maar maak het met die broeder zo haastig mogelijk in orde, en kom dan zo haastig mogelijk terug om te offeren. Zó zijn, meen ik, de dingen in het juiste gelid gezet.

We zullen stellig in geen geval genoeg mogen nemen met het feit, dat we het gebed nog niet helemaal z'n congé gegeven hebben, en dat we het "af en toe" nog wel doen.

Het gebed is wel eens de "adem-haling der ziel" genoemd, en als ik zeg: vandaag heb ik genoeg adem gehaald, ik stop er mee, en morgen begin ik er weer aan, dan haal ik de morgen niet eens.

Het gebed heeft ook zijn wetten en discipline. Maar dit is weer een hoofdstuk op zichzelf.

Laten we er voorlopig voor zorgen, dat de gebeden niet uitgeroeid worden door het eerlijkheidsmotief.

DE REALISERING VAN GODS BELOFTEN

Van de gebedsmoeilijkheden zijn er niet weinige, die haar oorsprong vinden in het feit, dat velen min of meer overhoop liggen met de realisering van Gods beloften in hun persoonlijk leven. Het gebeurt telkens weer, dat er iets niet klopt, en dat de som niet uitkomt, zodat zij nu eens schuchter en verlegen, dan weer opstandig, de vraag stellen wat zij nu eigenlijk van God moeten denken, of zij niet beter met het gebed kunnen ophouden, omdat het toch niet die waarde heeft, die de Schrift er aan toe schijnt te kennen.

De kwestie waar het hier om gaat is deze.

Er staan in de bijbel tal van radicale uitspraken over de verhoring van het gebed.

Ieder die z'n bijbel kent, kan ze zo maar voor de vuist weg opnoemen.

Zoekt en gij *zult* vinden, bidt en gij *zult* ontvangen, klopt en u *zal* opengedaan worden. Roept Mij aan in de dag der benauwdheid, Ik *zal* er u uithelpen en gij *zult* Mij eren. *Zal* God Zijn uitverkorenen geen recht doen, die dag en nacht tot Hem roepen?

Zó spreekt de Schrift.

De ervaring van velen is evenwel, dat zij zoeken en niet vinden, en bidden doch niet ontvangen.

De dag der benauwdheid blijft even benauwd en de rechter even harteloos, en dit alles duurt nu al zó lang!

Dit wordt nog klemmender, als wij in de bijbel lezen dat verschillende mensen op hun gebed verrassend werden verlost en vaak wonderlijk uitgeholpen. De vals beschuldigde Jozef wordt in eer hersteld, de kinderloze Hanna wordt op haar gebed een blijde moeder, David wordt uit de hand van Saul gered en Daniël uit de leeuwenkuil. Elia wist door zijn gebed zelfs over regen en droogte te beschikken, waarvan wij dan wel eens zeggen: gelukkig, dat de mensen het weer niet in de hand hebben, anders zou er nog veel meer ruzie komen. Maar Elia deed het dan toch maar. En om nu goed duidelijk te maken, dat dit niet als uitzonderingsgeval mag gezien, voegt Jacobus er expres en nadrukkelijk aan toe, dat Elia *slechts een mens was zoals wij*.

Vlak tegenover al de Schriftuurlijke voorbeelden staat dan weer de benauwende werkelijkheid, dat ónze gebeden vaak machteloos schijnen te zijn. Het kinderloos gezin blijft kinderloos, Hanna ten spijt, de leeuwen worden op ons gebed niet getemd, de zieke wordt niet beter, enzovoort.

Dit probleem van de realisering van Gods beloften in ons persoonlijk leven wordt hier natuurlijk niet voor de eerste maal aan de orde gesteld.

Tallos velen hebben er zich reeds mee afgetobd en over moegedacht. Bij sommigen is het resultaat geweest, dat ze God kwijtgeraakt zijn, bij anderen dat ze het vermoeiend gissen maar staken, en zich maar schikken, omdat het toch wel komen zal zoals het komen moet.

Ieder zal begrijpen dat noch de ene noch de andere houding bepaald geschikt is om een blijmoedig geloofs- en gebedsleven te bevorderen, en we zullen met elkaar moeten proberen, niet er helemaal uit te komen, of de som op te lossen (het geloof is geen algebra) maar toch om deze dingen zo te leren zien, dat ze ons rustig maken.

Het probleem dat ons bezig houdt (dit moet nog even voorafgaan) is in de laatste tijd weer op verschillende manieren aan de orde gesteld.

Vergis ik mij niet, dan gaat het bij de zgn. gebeds- of geloofsgenezing voor een belangrijk

deel ook om deze vraag, waarom Christus nu niet dezelfde of soortgelijke wonderen zou kunnen en willen doen op het gebed als tijdens Zijn omwandeling op aarde.

Verder is dit vraagstuk ons ook voor de voeten gelegd door de kunstenaar Arjen Miedema, en wel op een zeer aparte en boeiende wijze in zijn jongste roman "Gekke Klaas".

Miedema heeft daarin, als ik het goed zie, z'n eigen moeilijkheden geprojecteerd op het jongetje Klaas (die intussen zo "gek" niet is, als de titel zou doen vermoeden). Dit ventje komt in allerlei perikelen en evenals Jozef, zij het wat anders, onder valse verdenking, maar het gaat bij hem niet zo, dat hij "hun tot heil in eer hersteld" werd. Ook kijkt hij tevergeefs uit naar engelen, die hem beschermen zullen tegen de dreigingen van "de meester".

Het is én in deze (buitengewoon fijne) roman én in de beweging der gebedsgenezing weer de dringende en bijna dwingende vraag: waarom doet God met mij niet, zoals Hij destijds met die en die heeft gedaan. Wat heb ik aan alle mooie bijbelverhalen, als ze mij rakelings voorbij gaan?

Waarom is dat verre verleden zoveel fleuriger dan het grauwe heden? Waar blijft God, en waar blijven de engelen en waar blijven de wonderen?

Is de bijbel soms een museumstuk, fraai antiek, waar ik met stille bewondering naar kan kijken, maar dat ik niet kan en niet mag meenemen, zodat ik er toch feitelijk niets aan heb?

Het is niet zo eenvoudig op deze en dergelijke vragen een antwoord te vinden. Niettemin is er wel *iets* van te zeggen. In de eerste plaats, waar Arjen Miedema in zijn "proloog" zelf al heen wijst, nl. het "zich vereenzelvigen" met de verschillende bijbelfiguren, en "de Here een rol willen laten spelen" in ons spel. Waarbij we dan in aanraking komen met het bijna al weer verouderde dispuut over "heilshistorisch" en "exemplarisch" bijbelgebruik.

Terwijl in de tweede plaats aan de orde moet komen de verhouding tussen bidden en werken, waarbij we dikwijls tot de beschamende ontdekking moeten komen, dat wij God telkens voor de voeten lopen, en het ons niet verwonderen moet dat God tegen ons zegt: "als je dan meent het zelf beter te kunnen, dan moet je het zelf maar opknappen."

We gaan ons nu eerst bezighouden met wat het laatst genoemd is. De kwestie van Schriftgebruik en gebedsgenezing komt later aan de orde.

GOD VOOR DE VOETEN LOPEN

Wij maakten de opmerking, dat wij ons eens moeten bezinnen op de verhouding tussen bidden en werken, — welke bezinning dan moet uitlopen op een herziening — omdat we elk ogenblik tot de beschamende ontdekking kunnen komen, dat wij met ons "werken" bezig zijn, God voor de voeten te lopen. Nu, u weet, hoe hinderlijk dat is, dat iemand u voor de voeten loopt, en hoe dit *de uitvoering van uw werk belangrijk kan stagneren*. Daar gaan we nu even op door.

Wij zijn met de combinatie "bidden en werken" nogal aardig vertrouwd. Tal van verenigingen op G. G. hebben zich dan ook gesierd met de naam "bidt en werkt". Zó, en in deze volgorde is het goed, en we hebben er rust bij gevonden. Met bidden alleen, zo hebben we elkaar ingeprent, kom je er niet, want dan wordt "de menselijke verantwoordelijkheid" getorpedeerd. Wie bidt om z'n dagelijks brood, moet niet verwachten, dat de raven het hem thuisbrengen. Dus moet je je brood ook gaan "verdienen". Wij zijn volkomen immuun geworden voor piëtistische en quiëtistische buitensporigheden. Wij denken er niet aan, het werkterrein prijs te geven ten behoeve van het gebedsterrein; daar zijn wij te nuchter en te actief voor. Er vallen ons ook tal van Schriftgegevens in de hand om dit standpunt behoorlijk te funderen. Kanaän was het "belofde land", maar het viel niet zonder slag of stoot de Israëlieten in de hand!

Hier is geen speld tussen te krijgen. Niettemin is de kwestie niet zo eenvoudig als ze lijkt.

Ieder mens en iedere richting is nu eenmaal eenzijdig, en wij zouden stellig een nummertje hoogmoed weggeven, als we ons van alle eenzijdigheid vrijpleitten.

De eenzijdigheid van het piëtisme zit in de versmalling van het "werk"-terrein, maar het gevaar is niet denkbeeldig dat wij het gebedsterrein bedenkelijk gaan versmallen door een "gereformeerd" activisme. Wij handhaven dan wel in theorie, dat het bidden voorop moet gaan, maar in de praktijk komt het niet zelden achter u aanslingeren. Wij fungeren dan als architect die plan, tekening en bestek keurig voor elkaar heeft, en het wachten is op de aannemer, die alles voor elkaar maakt, zoals wij dat gedacht hebben. Die aannemer is God dan.

Uit de vele voorbeelden, die zo maar voor het grijpen liggen, volgt er hier één.

U hebt gesolliciteerd naar een betrekking. Het was niet de eerste maal, maar dit keer waren de vooruitzichten zó aantrekkelijk, dat u er helemaal uw zinnen op gezet had. En u hebt er ook een "gebedszaak" van gemaakt. Het liep echter weer mis. Voor de zoveelste maal!

Nu kunt u twee kanten uit.

U kunt aan de waarde van het gebed gaan twijfelen. Bidden helpt tóch niet, en die de beste kruiwagen heeft, heeft succes.

U kunt zich ook gaan bezinnen op de vraag, of u God niet lelijk voor de voeten hebt gelopen, en Hem op alle manieren het werk uit handen hebt willen nemen.

U beschikte gelukkig over vele relaties, en die hebt u tot en met geëxploiteerd. U hebt links en rechts geschreven naar bekenden en onbekenden, die wat in de melk te brokken hadden. U hebt in één woord niets verzuimd.

Was dit alles ongeoorloofd?

Best mogelijk was het ten volle verantwoord. Het is evenzeer mogelijk, dat het finaal mis was. Dat hangt weer samen met allerlei factoren o. a. met deze of u de Here in die andere

betrekking beter kondt dienen dan in de tegenwoordige, en ook met deze andere of een van uw "concurrenten" daar misschien niet meer tot zegen kon zijn. De mogelijkheid is niet uitgesloten, dat u die "concurrenten" in uw gebed helemaal overgeslagen hebt, en dat u dat "beter kunnen dienen van de Here" een tikje overdreven vindt. Dat is voor dominees. Die behoren rekening te houden met zegen en roeping en zo, en voor hen moet positieverbetering contrabande zijn, maar voor u en alle andere "gewone" lieden liggen de dingen anders.

U moet niet vreemd staan te kijken als ik zeg, dat God daar een beetje anders over denkt, en u moet nog minder vreemd staan te kijken, als God u "teleurstelt". God is dan blijkbaar van oordeel, dat u het zelf zo goed weet, en zo goed kunt, dat u uw eigen boontjes dan maar moet doppen. Daarmee laat God u niet los, maar Hij roept u tot de orde. Zolang u het zelf àfkunt, of laat me zeggen, voor driekwart of de helft, neemt u God het werk uit de handen. Het móét op teleurstelling uitlopen, want ook hier geldt, dat de Here uw God een (na)ijverig, een jaloers God is, die wel uw Helper in de nood, maar niet uw Noodhulp is.

Het pleit dat hier gevoerd wordt is het pleit voor het kinderlijk, onvoorwaardelijk vertrouwen.

Het totaal overgeven.

Uw Vader weet, dat gij deze dingen behoeft. Wij zijn hieraan ontwend, of we dreigen hieraan ontwend te raken.

Dit is geen stichtelijk praatje, maar een soort cri de conscience. Er zouden in ons persoonlijk en kerkelijk leven minder ongelukken gebeuren, als in het "bidt en werkt" de term "bidt" ten volle gehonoreerd werd. En wij blijven de "gebedsmoeilijkheden" permanent met één vermeerderen, zolang het "werkt" overbelast blijft.

Er is een ziek, maar ook een gezond piëtisme. Als P. A. de Rover het in zijn populaire kerkgeschiedenis (De strijdende Kerk, deel 5, blz. 13 en 14) over August Herman Francke heeft, u weet wel, de man die een weeshuis begon te bouwen, zonder het geld er voor te hebben, omdat hij geloofde, dat de Here wel voor het nodige kapitaal zou zorgen, citeert hij ook deze uitspraak van Francke: "Ik ben in al mijn ondernemingen slechts passief te werk gegaan; ik heb stil gezeten en ben nooit een stap verder gegaan, dan ik de vinger Gods voor me zag. Als ik dan zag, wat de hand Gods voor had, trad ik als een dienstknecht toe en bracht het zonder zorg en moeite tot stand, wijl de Heer alles deed. Daardoor is mij in de slaap geworden, wat anderen met al hun verstand, kunst en wijsheid nooit heeft willen gelukken."

De Rover laat daar de verzuchting op volgen: "als de hedendaagse christenheid eens zulk een vorm van "stilzitten" kende . . .!"

Terecht!

Of het direct aanbevelenswaardig is dat voorbeeld met het weeshuis te volgen, weet ik niet. Het is in elk geval niet af te wijzen met het bijbelse woord dat men de kosten moet overrekenen, eer men een toren bouwt, want Jezus heeft daarbij aan geen weeshuis gedacht, noch aan de een of andere financiële onderneming. Er is alleen maar gedacht aan het "volgen van Jezus". Wie dat wil, moet goed weten wat hij doet. Niet overijld te werk gaan, maar eerst "stilzitten". Alweer stilzitten dus! Intussen heeft Francke zijn weeshuis toch maar gekregen, en er zouden heel wat meer weeshuizen verrijzen, faculteiten gesticht, kerken herenigd, en begeerde betrekkingen openvallen, als wij beschikten over minder verstand, kunst en wijsheid; mitsgaders kruiwagens en dergelijke nuttige dingen, en over meer vrome, biddende mensen, die weten dat het gebed des rechtvaardigen veel vermag. Mensen van het slag van August Herman Francke, die wel piëtist was, maar een van het goede soort. Hij is wel altijd "passief te werk gegaan," maar heeft de activiteit geen moment vergeten. Alleen, die kwam

op de juiste plaats te staan: "als ik zag wat Gods hand voor had, trad ik als een dienstknecht toe."

Dan gaat alles "vanzelf".

God geeft het Zijn beminden als in de slaap. De nieuwe vertaling is nòg wat radicaler, en leest tout court: Hij geeft het immers Zijn beminden in de slaap! Als we maar blijven geloven, dat *Hij* het geeft. Dan leggen we ons niet langer neer bij de feiten. Dan zeggen we niet langer, dat het tòch niet kan, of tòch niet helpt. Dan lopen we ook God niet meer voor de voeten, maar we blijven niettemin lopen, wel achter Hem aan, maar met geweldig élan, want Hij heeft grote haast.

Wij breken — dat hebt u wel begrepen — geen lans voor het piëtisme, maar een verantwoorde bloedtransfusie zou ons geen kwaad doen.

GEBEDSRoutine

Juist in de combinatie van deze twee: gebed en routine, schuilt voor ons gevoel iets onbevredigends.

Routine is op zichzelf helemaal niet gek. Dat duidt op een herhaaldelijk gaan van dezelfde route, zodat men langzamerhand bekend geworden is met elke bocht en met iedere helling. Geeft u mij op zo'n weg met veel bochten en hellingen maar een geroutineerd chauffeur. U merkt hier meteen uit dat in "routine" nog iets meer zit dan in "sleur". Er zit meer levendigheid en activiteit in. De handelsfirma vraagt geen vertegenwoordiger die z'n werk machinaal of automatisch kan verrichten, maar een geroutineerd reiziger, die alle knepen van het vak kent, en grote vaardigheid gekregen heeft in het verkoopbedrijf. De Directie vraagt geen schrijfmachine-robot, die verlengstuk is geworden van haar "Portable" of "Remington", maar een geroutineerd stenotypiste, die nog iets meer kan dan met grote vingervaarigheid de 140 aanslagen in de minuut halen.

Routine is dus in vele sectoren een begerenswaardige en schone zaak, maar zodra de routine in de buurt van het gebed komt, worden we wat kopschuw, en zeggen we: nee, liever geen geroutineerd bidder. Wel vroegen de discipelen aan de Here Jezus of Hij hun wilde *leren* bidden, en we spreken daarom ook terecht van de "leerschool van het gebed". Leer mij, arme dwaas, hoe dat ik bidden moet!

We zitten tot de oren toe in de nood, en we weten nog niet eens wat we zeggen moeten tot God, en hoe we het zeggen moeten. Iedereen moet in het gebed ontzaglijk veel leren, veel aanleren, en vooral veel afleren, en de allerheiligste staat aan het eind van z'n leven vaak nog aan een pril begin. Inderdaad, we moeten bidden leren, en we zijn nogal hardleers in dezen, maar als dit bidden-leren uitmondt in het behalen van een gebedsdiploma, het vertonen van een gebeds-brevet, het verkrijgen van gebedsroutine, dan zeggen we weer hardgrondig: nee! We bidden graag en van harte mee met hem of haar, die van God "gebedsgaven" heeft ontvangen, en we voelen daar het warmkloppende hart in, maar de geroutineerde bidder wekt onwillekeurig enige aversie. Want in de gebedsgave domineert het van God gegevene, de inspiratie, in de routine het door de mens verworvene, de techniek, de slagvaardigheid. U krijgt niet de indruk van sleur of automatie. Helemaal niet! De woordkeus is treffend en de zinnen zijn af. Er worden ook geen platgetreden paden gelopen. Vaak vallen verrassende zinswendingen u op. Nee, automatisch is het ganselijk niet. Veeleer acrobatisch.

Deze geroutineerde reiziger op de verre en vreemde gebedswegen kent alle bochten, want hij is de route vele malen gegaan. Die route heeft voor hem geen geheimen meer. Hij is er mee vertrouwd, zoals een typiste vertrouwd is met haar machine, en zoals de commis voyageur alle knepen van het vak kent. Dit is het wat u bij de gebedsroutine heel even een gevoel van onbehagen geeft. Het loopt allemaal bewonderenswaardig goed en vlot, alleen net even een paar aanslagen te veel in de minuut. De gids, die u "voorgaat in het gebed" is u even te vaardig.

Juist op de mysterie-volle gebedsweg doet het u "al-te-vertrouwd-zijn" onwennig aan. Juist hier kunnen wij en willen wij het mysterie niet missen. Het-te-vertrouwd-zijn kan een aanslag betekenen op het vertrouwen.

Nu komt echter het fatale. Deze gebeds-routineur, deze uitgebalanceerde jongleur met woorden, deze mens, die zo aardig en vlot is in de omgang-met-God, is geen vage en vreemde figuur, geen spook, dat alleen maar bestaat in de verbeelding, geen Ahasverus-figuur, de mysterieuze wandelende Jood, die men telkens weer meende te zien opduiken, maar die niemand kon identificeren, maar hij is een zeer bekende verschijning onder ons, we

ontmoeten hem voortdurend op het traject van de geregelde dienst die we met de hemel onderhouden. Hij is ons meer bekend en vertrouwd dan ons lief is. Als ik het zelf niet *ben*, loop ik *groot gevaar* het morgen of overmorgen te *worden*.

Groot gevaar!

Want de gebedsroute die velen lopen, en wel *moeten* lopen meestal, is een pad vol gevaren met aan weerszijden afgrondelijke diepten, en wie deze route regelmatig lopen moet, loopt elk moment gevaar in de zojuist gesignaleerde gebeds-routine verward te raken.

Ik moge hier eens nadrukkelijk de aandacht vragen voor hen, die in dit grote gevaar verkeren, opdat er voor de bidders gebeden worde!

Ik denk aan de vele vaders — soms ook moeders — die zesmaal per dag aan tafel moeten voorgaan in gebed. Aan de onderwijzers en onderwijzeressen, voor wie er op school nog enige malen bijkomt. Ik denk, om maar dicht bij huis te blijven aan de dominees. Als een dominee, laat me zeggen op een Dinsdag, tien zieken heeft bezocht, en 's avonds vijf uur heeft gecatechiseerd en bovendien nog huisvader is, dan heeft hij op die ene dag minstens 26 maal gebeden in het openbaar, tenzij hij de moed had het eens een keer niet te doen, en dan "heeft dominee niet eens gebeden".

Begrijpt u dat dit voor een dominee een obsessie kan worden, en dat hij soms het gevoel heeft dat de dienst der gebeden een pendeldienst wordt? Kunt u er inkomen dat deze man des Zondags nog veel meer kan opzien tegen de dienst der gebeden, dan tegen de dienst des Woords? En dat hij soms verzucht: Ach Heer, laat mij alstublieft geen geroutineerde kracht worden in Uw dienst!

Naar mijn overtuiging hebben we hier een der ernstigste gebedsmoeilijkheden aangeraakt, waarmee iedereen zit die van het gebed geen christelijke usantie wil maken.

De vraag is alleen maar hoe we hier uitkomen.

Onze vaders hebben een vrijmoedige en blijmoedige "oplossing" in het formuliergebed gevonden, en wat zijn er niet een "mooie" (en onbekende) formuliergebeden. Dit is een apart onderzoek waard. Mogen we vluchten in het formulier of is dit geen vlucht? Is het maar niet het beste om met Guido Gezelle te mijmeren:

Als zorgen mijn herte verslinden Als moeheid van 's werelds getier Dan zoek 'k weerom den beminden Dan grijpe ik den ouden brevier.

Of zullen wij eerlijk de vraag onder de ogen moeten zien, of God inderdaad van een mensenkind eist, dat hij zovele malen per dag bidt en of dat eigenlijk wel *mag*? Het schijnt in onze tijd van gebedsverschraling vreemd om te pleiten voor vermindering van de gebeden, maar als de kwantiteit de kwaliteit gaat verslinden, dan zal er toch wel zoiets moeten gebeuren!

Of is er nog een derde uitweg, waardoor zowel de regelmaat in het gebed wordt geëerbiedigd als de routine wordt vermeden?

We zouden dit alles nog wel eens nader willen bekijken.

GEBEDSREGELMAAT

We hebben 't zo juist gehad over gebedsroutine. Er werd gewezen op het gevaar dat iemand die veelvuldig moet "voorgaan in gebed", een "geroutineerde kracht" kan worden, meer een gebedsgramfoon dan een voorbidder, die de anderen meeneemt. Aan het slot werd de vraag gesteld of er een weg is om de routine te vermijden en niettemin de regelmaat van het gebed te handhaven. Dit is de aanleiding tot het maken van enige opmerkingen over de regelmaat van het gebed.

Het is mij herhaaldelijk gebleken uit correspondentie en gesprekken, dat velen hier met een moeilijkheid zitten. Die "velen" zijn dan degenen die geroepen zijn hetzij in de huiselijke kring, hetzij voor de klas of elders in het gebed voor te gaan. Wat hen bezwaart is dat zij daarbij nogal eens dezelfde woorden moeten gebruiken, en dit krijgt voor hun gevoel iets machinaals. Ieder die meebidt weet van te voren al zo ongeveer wat er komt, en dit geeft meer het onbevredigende gevoel van in een tredmolen te lopen, dan eerbiedig te staan in de aanspraakplaats van Gods heiligheid. Men huivert ervoor terug, om al te dicht in de buurt te komen van het alle-devotie-verslindende monster van de gemeenplaats. Men probeert telkens weer van het gebed een oase te maken, waarin de woorden iets hebben van de druppels ener klaterende fontein, maar voor men er om denkt zit men weer in de wijde woestijn van tot de draad versleten woorden in eentonige regelmaat opgezegd.

Het is in het minst de bedoeling niet, het op te nemen voor het cliché en de geijkte term. Wij menen, dat het mogelijk is de algemeenheden te vermijden, als de voorbidder zich de moeite geeft van het algemene af te dalen tot het speciale, en ook in zijn gebed gewoon en eenvoudig wil blijven. Dit is echter weer een hoofdstuk apart. Waar we nú op willen wijzen is dit, dat men deze "moeilijkheid" ook weer niet overdrijven moet, door als eis te stellen, dat elk gebed door nieuwe gedachten en verrassende woordkeus telkens weer moet variëren. Wie daartoe in staat is, moet wel een zeer origineel, zo niet een geniaal mens zijn. Zulke mensen zijn er niet veel. De middelmatigen zijn ver in de meerderheid, en het is helemaal geen schande, bij de middelmatigen te behoren. Niemand behoeft zich bezwaard te voelen over het feit, dat hij geen genie is. En God zal niemand, die met één talent begiftigd is, het verwijt maken dat hij niet met twee talenten gewoekerd heeft.

Ik heb wel eens iemand gehoord, die een heel aparte manier van zeggen had met verrassende flitsen hier en daar. De volgende keer was het echter precies zo, en de apartheid was hier weer tot een cliché gemaakt.

Hier komt nog bij, dat ons leven normaal nogal regelmatig verloopt. Er gebeuren telkens weer precies dezelfde dingen, en schokkende feiten behoren tot de uitzonderingsgevallen. In dit licht is het dus helemaal niet onbegrijpelijk, maar zelfs zeer natuurlijk, dat wij, ook in ons bidden, telkens weer op dezelfde of soortgelijke terminologie terugvallen. Het is dan ook niet toevallig, dat onze vaders voor de telkens terugkerende gelegenheden formuliergebeden hebben opgesteld, die helaas veel te weinig bekend, en dus ook veel te weinig gebruikt worden. En in dit verband valt er ook op te letten, dat toen Jezus Zijn discipelen bidden leerde, Hij zeide: Bidt aldus! en daarop volgde het "formuliergebed" van het "Onze Vader".

Het gebruik van "geijkte termen", als men dat zo noemen wil, behoeft op *zichzelf* dunkt mij niemand al te zeer te bezwaren, en men moet dat niet al te spoedig een "vlucht in het cliché" noemen.

Waar het boven alles op aan komt is de vraag of *God van ons eist*, dat wij de bovengenoemde "originaliteit" betrachten, en deze vraag wil ik zeer beslist *ontkennend* beantwoorden.

God eist in deze wel iets van ons, maar dat is iets anders en daar kom ik zo meteen op terug.

Wij zullen in het algemeen als kinderen van God Zijn trekken moeten vertonen, en één daarvan is ... de regelmaat.

God Zelf doet in grote regelmaat telkens dezelfde dingen. De zon gaat elke dag op en onder. De jaargetijden wisselen elkaar met grote regelmaat af. En niet alleen dat God telkens hetzelfde *dóét*. Hij *zégt* ook telkens weer hetzelfde. De roepstem tot bekering wordt in bijna eentonige regelmaat herhaald en Paulus schrijft ergens: *dezelfde* dingen u te zeggen is ons niet verdrietig en het is u nuttig.

Deze dingen worden vanzelfsprekend niet gezegd, om een zekere sleur of onnadenkendheid in bescherming te nemen. Juist het tegendeel is het geval, en hier schuilt een gevaar waar nadrukkelijk op gewezen moet worden. Hiermee kom ik dan tegelijk op dat andere, wat God wèl van ons eist

Wij wezen er op dat bij God regelmaat is, maar dat moet men niet verwarren met eentonigheid of sleur.

Wij mensen zien telkens kans, de regelmaat tot eentonigheid te devalueren. De moderne techniek en de lopende band hebben het dagelijks leven gedegradeerd tot een tredmolengang. Het is allemaal even saai, eentonig en prozaïsch geworden. Er zit geen muziek meer in.

Stel hier nu tegenover de regelmaat Gods die nooit en nergens vervlakt tot eentonigheid.

De zee klotst voort in eindeloze deining, maar wie de zee kent, weet dat zij elke dag weer anders is. De zon gaat elke dag weer onder, maar er is een bijna ongekennde variatie in kleur en tint. Geboren-worden en sterven zijn regelmatig terugkerende feiten van elke dag, maar geen twee mensen worden precies eender geboren, en geen twee mensen sterven precies eender.

Waar we dus bang voor moeten zijn is niet de regelmaat, maar de eentonigheid. Waar we ons schrap tegen moeten zetten is niet het gebruik van dezelfde woorden, maar het *zielloos maken* van die woorden.

In ons gebed moet ons *hart* spreken, want wij spreken niet tot een vergadering, maar we spreken met God. Het is dit hart, dat welsprekend maakt. Iedereen voelt direct of we alleen maar woorden zeggen, of dat ons hart er bij is.

In het laatste geval kunnen we, zij het met enige variatie, telkens dezelfde woorden zeggen, maar het klinkt toch telkens anders. Het is ook hier de toon die de muziek maakt. Het gevaar schuilt niet in de "term", maar in de manier waarop en de bron waaruit de "term" wordt uitgesproken. De een kan zich inspannen om het telkens weer "anders dan anders" te doen, en het rammelt allemaal. De ander spreekt rustig dezelfde woorden, maar het klinkt als muziek.

Als het hart er bij is, is elk gebed een zonsondergang, telkens weer gelijk en iedere keer weer anders.

Jezus Christus is gisteren en heden en tot in eeuwigheid Dezelfde, maar in dit "dezelfde" zijn is Hij nooit saai of eentonig, maar steeds weer boeiend, omdat al Zijn spreken en handelen gevuld is met de liefde. En ook hierin zullen wij het beeld des Zoons gelijkvormig moeten worden.

DISHARMONIE IN HET GEBED

Op een praatavond met een aantal jongeren over gebed en gebedsmoeilijkheden werd het volgende gesteld: een verloving was uitgeraakt; niet omdat beiden tot het inzicht gekomen waren, dat ze toch niet bij elkaar pasten, maar om andere meer in de periferie liggende redenen, het doet er in dit verband niet toe welke. Over deze verbreking had vooral de jongen veel verdriet, en hij bad daar ook voor. Hij vroeg aan de Here, of Hij het zó wilde leiden, dat ze elkaar terugvonden, want hij hield zielsveel van het meisje. Hij bleef met dit gebed doorgaan, ook toen het meisje waar hij zoveel van hield zich met een ander ging verloven.

De vraag: is dit geoorloofd?

U hebt allang begrepen dat de moeilijkheid schuilt in het slot. In de eerste periode na de verbreking van de verloving kwam de vraag naar het geoorloofde om de weg tot elkander te hervinden niet aan de orde. Maar die vraag drong zich met kracht naar voren in de tweede phase, toen het meisje met een ander verloofd was.

Ik heb op die avond niet de indruk gekregen, dat deze vraag als een puur academische kwestie werd opgeworpen. Ze zal wel uit de werkelijkheid zijn opgekomen, en die realiteit is nu eenmaal niet zo rooskleurig.

We gaan nu niet schrijven over het thema: een ongelukkige liefde. Maar wel over dat gebed, of liever over de disharmonie in het gebed. Dat hier een disharmonie is begrijpt iedereen. Immers door z'n gebed reed deze jongeman z'n rivaal feitelijk in de wielen. Zijn gebed kon alleen maar verhoord worden *ten koste van* die "derde" die er in het liefdes-spel gekomen was. *Zijn* eventuele geluk zou alleen maar kunnen komen via het ongeluk van die ander. Van daar natuurlijk ook die scrupules: Mag ik dat doen?

Dit geval staat natuurlijk niet alleen.

We hebben het alleen maar gekozen als voorbeeld, dat het gewijde terrein van het gebed niet zo effen is, als men wel zou verwachten, dat het lied der gebeden niet zo harmonieus klinkt, als men wel zou wensen, en dat er op de verkeersroute tussen hemel en aarde heel wat botsingen plaats vinden.

U kunt dit voorbeeld met vele vermeerderen.

Kees en Mies zijn al jaren lang verloofd, en ze willen nu eindelijk wel eens trouwen. Kees verdient nog niet zoveel, dat ze er "op trouwen" kunnen, maar er openen zich nu perspectieven als hij tenminste de baan krijgt waar hij naar gesolliciteerd heeft. Ze waren al dikwijls teleurgesteld, maar hadden een goeie hoop dat het nu lukken zou. Ze hadden ook de raad van dominee opgevolgd, aan wie ze wel eens hun nood klaagden, en die had gezegd: mensen, jullie moet daar een gebedszaak van maken, want de mens overdenkt wel zijn weg, doch de Here bestuurt z'n gang.

Nu wil echter het geval dat Bram en Bep in precies dezelfde omstandigheden verkeren. Bram heeft die aanlokkelijke advertentie ook gelezen, en hij kijkt ook elke dag naar de post uit. Eveneens gaat hij biddend zijn weg.

Of Kees en Bram elkaar nu kennen of niet, alles van elkaar weten of niet. doet er in dit geval niet toe. Er moet in ieder geval een botsing komen. Het succes van de een moet de teleurstelling van de ander zijn. De gebedsverhoring van de een sluit de niet-gebedsverhoring van de ander onherroepelijk in.

Een ander voorbeeld dat nog al eens wordt aangehaald is dat van het beroepen van een dominee. De beroepende kerk verricht haar handeling "onder aanroeping van de Naam des

Heren", maar als de gemeente waar die dominee staat, haar Dienaar des Woords niet gaarne ziet vertrekken, wordt daar eveneens de Naam des Heren aangeroepen, en gevraagd of hij blijven mag.

Hier zijn dus twee kerken die dwars tegen elkaar inbiden.

Deze voorbeelden zijn meer dan voldoende, om te laten zien, wat er aan de hand is, nl. dat op de gebedsweg botsingen zeer moeilijk te vermijden zijn.

Enige tijd geleden zou ik rustig neergeschreven hebben, dat wel niemand van ons de "oplossing" zal zoeken in het staken der gebeden. Dit is heel eenvoudig. Als er geen verkeer op de weg is behoeft niemand een aanrijding te duchten.

Thans ben ik er niet zo zeker meer van, dat er niemand is, die in deze richting denkt. Integendeel! Het is nog niet zo lang geleden dat ik over dit onderwerp een gesprek had met een bekend christelijk auteur. Hij gaf als zijn overtuiging te kennen, dat er van "incidentele" gebedsverhoringen geen sprake kon zijn. God was, zo meende hij, veel te hoog en te heilig om zich in te laten met zulke huiselijke aangelegenheden als een meisje of 'n verloving, een huis of een baan of een begeerde dominee. Het was in zijn ogen eigenlijk een soort heiligschennis, om de Here met zulke dingen lastig te vallen en we maakten het er ons zelf en anderen maar moeilijker mee dan nodig was.

Zonder het nu direct zó te formuleren, geloof ik toch dat wat de praktijk van het gebedsleven betreft deze auteur die ik even aan het woord liet, vele medestanders heeft. Maar ik geloof evenzeer, dat het ongelijk aan hun kant is, omdat de Schrift hen hierin op tal van plaatsen weerspreekt.

We gaan hierop nu niet verder in, omdat de vraag *wat* wij al of niet bidden mogen, een hoofdstuk op zichzelf is.

Het is natuurlijk een lofwaardig streven, om in de praktijk der gebeden een weg te zoeken, dat men een ander niet voor de voeten loopt, maar als men dan bij deze uitwijk-manoeuvre een botsing met de Schrift riskeert, is het middel erger dan de kwaal.

We zullen de "oplossing" in een andere richting moeten zoeken. "Oplossing" hier weer tussen aanhalingstekens, omdat we altijd gevaar lopen te dicht in de buurt van de arrogantie te komen als we spreken van "oplossingen" in vraagstukken, die zo nauw bij het mysterie betrokken zijn. Bovendien zal het in de totale disharmonie van ons leven niet wel mogelijk zijn, de disharmonie der gebeden geheel te elimineren.

Dit wil niet zeggen dat er over deze materie niets meer te zeggen zou zijn dan alleen de constatering van bovengenoemde feiten.

In heel ons leven, inclusief ons gebedsleven blijft er dagelijks plaats voor zelfcontrôle en voortgaande reformatie. Het is niet zó, dat wij zodra we in onze binnenkamer zijn aangeland, en de heilige grond van het gebed betreden hebben, eensklaps engelen geworden zijn. Zowel in ons verkeer met mensen als in ons verkeer met God, zijn en blijven we zondige mensen, en zelfs onze "heiligste verrichtingen" zijn niet brandschoon. Het zou kunnen zijn, dat *die* er juist het meest verlept uitzien. God verklaart ergens, dat hij het vrome psalmgezag niet meer kan uitstaan, en Jesaja heeft de moed te belijden dat onze gerechtigheden een wegwerpelijk kleed zijn, voddens dus, die je met goed fatsoen niet meer dragen kunt, laat staan er mee voor de Here verschijnen. Wij bidden of God ons onze schulden vergeven wil en we denken bij die schulden dan aan allerlei grotere of kleinere vergrijpen en nalatigheden. Het zou de Here meer genoegen doen, als we eens wat meer met onze "vroomheden" voor de dag kwamen, en hartelijk vergeving vroegen voor onze kerkgang, onze collecten, onze psalmen, en vooral. .. onze gebeden.

Het lijkt meestal nergens op. We zeggen het zo vlot na:

De wereld wil mij achterna Al waar ik ga of sta Of ook mijn ogen sla.

Dus ook in de kerk en het bidvertrek, en we hebben dan maar weer al te vlot de wereld de schuld gegeven van wat uitsluitend op het debet van ons "eigen ik" behoorde te staan. Het is niet zozeer de "wereld" als mijn dierbare ik, die mij op al mijn schreden vergezelt, zelfs als ik met Luther de Pilatustrap bestijgen wil.

Voor u o God wil ik belijden Als onze allergrootste schuld Dat wij in naam voor U te strijden Slechts met onszelven zijn vervuld.

Dit "slechts met onszelven zijn vervuld" lijkt mij wel een van de voornaamste oorzaken van de velerlei botsingen, waarvan wij zopas getuigen waren.

Als de jongeman, wiens verloving verbroken was, niet alleen met zichzelf vervuld was, maar zich de vraag gesteld had of dat meisje niet gelukkiger zou kunnen worden met die ander, en bedacht had, dat waarachtige liefde altijd het geluk van de ander zoekt, dan was er minder bloed uit gelopen.

Ongeveer hetzelfde kunt u zeggen van die sollicitatie en van de kwestie rondom die beroepen predikant. Een van de ergste en ergerlijkste vlekken in ons gebedenboek is ons egoïsme. Zelfs in onze ontmoeting met God kunnen we ons egoïsme moeilijk kwijtraken, en halen we al maar naar ons toe.

Ik heb wel eens horen zeggen dat de meeste ongelukken op de weg te wijten zijn aan het egoïsme. Als iedere automobilist denkt dat de rijweg alleen van hem, en zelfs daar geen voorrang verleent waar die geboden is, komen er brokken. De slagzin "wees een heer in het verkeer" kan ook toegepast worden op de gebedsroute. Wie alleen "met zichzelf is vervuld" is een permanent gevaar op de weg ... en in de binnenkamer. Wij zullen moeten leren, zowel tegen God als tegen de mensen te zeggen: gaat u voor, ik wacht mijn tijd wel af.

De profeet Hosea opent het schone vooruitzicht (hfdst. 2:21, 22) van de harmonie der gebeden, een nieuwe wereld waarin alle gebeden zijn samengesmolten tot één melodieuze geheel, en gevolgd worden door één onafzienbare reeks van verhoringen. De hemel bidt, en de aarde, het koren en de mens bidt. Niemand vloekt en niemand klaagt over onverhoorde gebeden.

Maar aangezien de hemelse vreugde geen totaal nieuw element is, maar hier in beginsel reeds beleefd wordt, zal ik proberen, niet al te veel wanklanken meer uit te stoten in mijn gebed, en het "vergeef ons onze schulden", aldus te wijzigen: "vergeef ons onze gebeden".

BELEEFDHEID IN HET GEBED

Het is u wellicht niet direct duidelijk, waar we met het opschrift van dit hoofdstuk naar toe willen. Dat zal, als u even doorleest, wel anders worden. Dat woord "beleefdheid" viel ons zo maar in de gedachten, toen we kortgeleden een interessante gedachtenwisseling hadden over de "disharmonie in het gebed" waarover in het voorgaande hoofdstuk geschreven is.

Iemand maakte toen een opmerking naar aanleiding van die beroepen dominee, waarbij dan de "roepende kerk" anders bidt dan de bezittende. Bij een bezoek dat de dominee bracht, was dat óók ter sprake gekomen, en men was er ongeveer als volgt uitgekomen: "bij al onze gebeden moet voorop staan: Uw wil geschiede. Wij wisten niet wat goed voor ons was, en of we bij elkaar pasten of niet, maar dat wist de Here wel, en we moesten het maar aan Hem overlaten".

Een ander ging nog een stapje verder. Hij merkte op, dat wij ons aan de wijze en vrijmachtige wil van God te onderwerpen hebben. Anders, zo zegt hij, wordt ons bidden een dwingen, en hij kwam tot de conclusie, dat er geen tegenstrijdige gebeden bestonden, als dit de ondertoon was van ons gebed.

Voorzover beide opmerkingen bedoelden, dat de *eerbied* die wij God in het gebed schuldig zijn, meebrengt dat Vaders beslissing voor ons het laatste woord moet betekenen, zijn wij het met hen hartroerend eens. Dat is voor ons eigenlijk een axioma, waar we stilzwijgend en als vanzelfsprekend van uitgaan.

De bedoeling, die bij ons voorzit is alleen maar, om onze lezers dat "aan God het laatste en beslissende woord te *laten*", een beetje gemakkelijker te maken. Dat is namelijk nog niet zo eenvoudig, als het hier neergeschreven wordt. Achter de betuiging: "t is majesteit al wat Gij doet; Dat ieder stil daarin berust", kan een wereld van opstandigheid verborgen liggen. We houden trouwens niet van die "berusting". Dit is een heidens begrip. Maar goed, laten we dan maar zeggen: Gods wil *goedkeuren*. Dat zou ons wat makkelijker afgaan, dachten wij, als we ons tevoren daar al wat op praepareerden. Door alvast de kloof tussen wat *wij* graag willen en wat God uiteindelijk beslist, niet al te groot te maken. En dit kan, zo schreven we, door het "egoïsme in het gebed" te overwinnen. We willen dus liever nog een paar stappen verder gaan. We hebben nu toch die dominee bij de kraag, en laten we ons bij dat voorbeeld nog even houden. We zeggen dan niet: "Here, we zouden onze dominee nog graag wat houden, maar Uw wil geschiede", maar we zeggen: "Here, ik heb er nog eens over nagedacht. We hebben een beste dominee, en laat die andere gemeente daar alstublieft ook een poosje van genieten. En wij danken U, dat wij hem zolang mochten lenen van U. Amen."

We willen dus maar niet *negatief* "het aan de Here overlaten", maar *positief* meewerken, om ongelukken op de gebedsweg te voorkomen.

Nu weet u nog steeds niet, waar we met die "beleefdheid" naar toe willen.

Nu, dat hangt hier regelrecht mee samen. Er is gesproken over het "Uw wil geschiede".

Weet men, dat met dit "Uw wil geschiede" even hard geknoeid kan worden, als met de leus: Soli Deo gloria? Het is ellendig genoeg dat het gezegd moet worden, maar we zullen toch de moed behoren te hebben alle vroom geknoei en alle fraseologie in onze omgang met de Here en met elkaar uit elkaar te rafelen. Daar kunnen we alleen maar beter van worden.

Wat we maar willen zeggen: de betuiging "Uw wil geschiede" *kan* een *beleefdheidsfrase* worden.

We zijn verzot op beleefde mensen en beleefde omgangsvormen — daar natuurlijk niet van

— maar beleefdheid kan ook een masker worden. Wij doen vaak "uit beleefdheid" het tegenovergestelde van wat ons hart ons ingeeft. Onder het mom van beleefdheid wordt het meest gelogen. Er worden beleefdheidsbezoeken gebracht met de beminlijkste glimlach, waarvan men na afloop zegt: ziezo, dat zit er weer op! Wij horen redevoeringen aan die ons ontzettend vervelen en waarbij we "uit beleefdheid" de grootste belangstelling veinzen. Dit is natuurlijk geen pleidooi voor grofheid en onbeleefdheid. Het is helemaal geen pleidooi, en als het dit zou zijn zou het er een zijn voor *waarachtigheid*.

Want arglistig is het hart boven alles!

Wij kunnen met dat arglistig hart elkaar een rad voor de ogen draaien, en net doen of we elkaar liefhebben, maar deze pose is voor God niet te handhaven. Voor Hem hebben we alleen maar waar te zijn.

Nu is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat onze betuiging aan de Here: "Uw wil geschiede" niet veel meer is dan een beleefdheidsfrase. Als we ons eigen hart onderzoeken, zullen we onszelf daar meermalen op betrappen. Wij zeggen aan de Here in ons gebed, dat wij de beslissing geheel aan Hem overlaten, maar het kan voorkomen, dat we diep in ons hart overtuigd zijn dat die beslissing alleen maar goed zou zijn, als ze ten onze gunste uitviel.

We zijn dus wel zeer correct gebleven.

We hebben in onze gebeden het noodzakelijk voorbehoud niet verzuimd. We zijn beleefd gebleven tegenover de Here. We hebben voor Hem een diepe buiging gemaakt, en gezegd: Here, gaat U voor! We zijn opgestaan om een ander op onze plaats te laten zitten met diep in ons hart een brokje wrevel, dat die ander toch eigenlijk *ten onrechte* op onze plaats zit.

Vormen en manieren zijn een waardevol element in de samenleving. Maar in het verkeer met God en de mensen dienen deze vormen tot aan de rand gevuld te zijn met de Heilige Geest. Eigenlijk nog een beetje voller, zó dat wij overlopen, ja inderdaad óverlopen: we moesten maar eens wat heilig morsen met de liefde. Deed Maria dat ook niet met haar nardusfles?

Zolang wij alleen maar onze code's gebruiken, is dit ook ijdelheid en een kwelling des geestes. De disharmonie tussen wat we zeggen en menen is dan nog groter dan het elkaar voor de voeten lopen op de weg naar Gods troon.

MOGEN WIJ BLIJVEN BIDDEN?

De eerste reactie op het opschrift van dit hoofdstuk zal misschien bij deze of gene zijn: dit is niet alleen een kwestie van *mogen*, maar ook van *moeten*.

Heeft niet de Heiland een gelijkenis gesproken over dit thema "met het oog daarop, dat wij altijd *moeten bidden* en niet verslappen"? (Luc. 18:1). Luidt niet het apostolisch vermaan zo duidelijk als het maar even kan: bidt zonder ophouden? (1 Thess. 5:17). Men kan in dit verband ook wijzen op Elia, die niet slechts om regen gebeden heeft, maar die als het ware uit de hemel losgescheurd heeft door zijn zevenmaal herhaald gebed. Toen Petrus in de gevangenis zat, werd door de gemeente *voortdurend* voor hem gebeden, en juist door het onophoudelijk aankloppen aan de hemeldeur heeft de biddende kerk een engel uit de hemel gelokt, om Petrus te bevrijden. En zo zouden we door kunnen gaan. De kwestie van het "aanhouden in het gebed" schijnt dus in het geheel geen probleem meer te zijn, en het lijkt er zo oppervlakkig gezien op, of wij tot degenen die er wel moeilijkheden mee hebben kunnen zeggen: lees de Bijbel! Luistert naar het onderwijs van Christus en zijn apostelen, let op Elia en de biddende gemeente en de zaak is gezond! Wat met name het apostolisch vermaan in 1 Thess. 5:17 betreft: "bidt zonder ophouden", dit schijnt zo doorzichtig te zijn, dat de "Korte Verklaring" zich bij deze tekst van elke verklaring onthoudt en volstaat met de opmerking: de woorden zijn eenvoudig genoeg, al is het met haar toepassing in het leven des geloofs vaak anders.

Wij geloven de bedoeling van de schrijver van bovenaangehaalde woorden wel goed begrepen te hebben, en het ook wel met hem eens te kunnen zijn.

We voegen er echter aan toe, dat de moeilijkheden voor velen juist komen in de "toepassing in het leven des geloofs." Het is mogelijk om van het gebod, of wil men het privilege om te blijven bidden, een foutieve toepassing te maken, en er zijn omstandigheden denkbaar dat het aanhouden in het gebed zondig is, terwijl voor een ander het staken van het gebed zondig kan wezen.

In een gesprek dat over dit onderwerp gevoerd werd, wees de een op het voorbeeld van het aanhoudend gebed van Elia, terwijl een ander daartegenover stelde het voorbeeld van Mozes, tot wie de Here zeide: spreek mij niet meer over deze zaak, u weet wel, waar het gaat over het mogen ingaan in het land Kanaän (Deut. 3:26), terwijl een derde nog wees op Paulus, die de Here driemaal gebeden had, dat de scherpe doorn in het vlees van hem zou weggenomen worden, maar te horen kreeg, dat hij niet moest blijven aanhouden (2 Cor. 12:9).

Waaruit blijkt dat in de "toepassing in het leven des geloofs" niet zo weinigen er nog mee zitten, en de dingen nog niet zó eenvoudig liggen als men geneigd is te denken.

We kunnen misschien het best maar beginnen met die "voorbeelden", u weet wel, de vraag die aan de orde kwam in het gesprek over het aanhouden in het gebed: aan wie moeten we nu een voorbeeld nemen, aan Elia die doorzette en de Jeruzalemse gemeente die hetzelfde deed, of hebben de voorbeelden van Mozes en Paulus ons ook iets te zeggen, dat we op een gegeven moment moeten weten op te houden?

We komen hiermee op het terrein van het exemplarisch Schriftgebruik.

We zouden niet graag beweren dat dit een verboden terrein is, maar wel dat het een uiterst moeilijk begaanbaar terrein is, waar men hopeloos vast kan lopen, als de uiterste voorzichtigheid niet betracht wordt.

Wijlen Prof. Schilder heeft op de gevaren die hier liggen o.i. terecht gewezen. En ook een man als Ds. S. G. de Graaf houdt niet op te waarschuwen voor de voetangels en klemmen die

hier liggen. Zo b.v. in de geschiedenis van Daniël in de leeuwenkuil. In zijn Verbondsgeschiedenis (deel I blz. 618) merkt Ds de Graaf o.a. op: we kunnen toch niet zeggen, dat gelijk God Daniël gered heeft, Hij alle gelovigen uit tijdelijke nood redden zal. Het had Gods wil kunnen zijn, Daniël te laten sterven. Hoevelen zijn er voor het geloof gestorven. Omdat openbaar moest worden dat de wereld niet zonder aanbidding kan, wilde de Here Daniël redden. Daarom alleen".

Dit is duidelijk.

Wie de "heilshistorische" plaats die Daniël op dat moment innam, uit het oog verliest, en hem in dit geval alleen als voorbeeld ziet, hoe God uit de nood redt, komt muurvast te zitten, als hij voor z'n ogen ziet gebeuren dat het met hem of met anderen heel anders lopen kan.

Zo ongeveer staat het ook met de "voorbeelden" zoëven genoemd.

In het gesprek over het al of niet geoorloofde of gebodene van het "aanhouden in het gebed", waarbij men zich over en weer op illustere "voorbeelden" uit de Schrift beriep, werden enkele belangrijke punten verwaarloosd.

In de eerste plaats werd toch wel wat over het hoofd gezien, dat zowel Mozes als Paulus hun gebed voor die bepaalde zaak (de ingang in Kanaän en de bevrijding van de doorn in het vlees) moesten staken op Gods *uitdrukkelijk bevel*. Zij kregen er een speciale openbaring voor, dat deze begeerten en verlangens niet langer in hun gebedenboek mochten voorkomen. Het "waarom" doet er nu in dit verband niet toe, maar zij hadden uit Gods eigen mond gehoord, dat dit voortaan hu geen voorwerp van gesprek meer kon zijn, en dit is voor deze beide mannen voldoende geweest, om deze hartewens niet meer op hun gebedsagenda te zetten.

Dit zijn dus zeer uitzonderlijke gevallen, en als "voorbeeld" komt men er geen stap verder mee. Het zou van een min of meer overspannen geestelijk leven getuigen, als iemand ging wachten op zo'n "stem uit de hemel", en het kan uitermate bedenkelijk worden, als men uit de een of andere ervaring meent te kunnen afleiden dat het Gods wil niet meer is, voor een bepaalde zaak of persoon te bidden.

Wil men de bovengenoemde gevallen van Mozes en Paulus "exemplarisch" bezien, dan kan men er hoogstens en zeer in het algemeen de conclusie uit trekken, dat het een mens niet geraten is tegen Gods uitdrukkelijke wil in te bidden. Maar die uitdrukkelijke wil Gods weten wij dan niet uit de een of andere vage aanwijzing, maar heel secuur en concreet uit Gods Woord.

Omgekeerd komt men met Elia ook niet veel verder — om andere voorbeelden nu maar te laten rusten — als men uit de geschiedenis van 1 Kon. 18 (Elia's zevenvoudig gebed op de Karmel) wil afleiden, dat een aanhouden van het gebed onder *alle omstandigheden* geboden is, en dan zeker tot het gewenste resultaat zal leiden.

Elia's gebed is geen particuliere onderneming, maar een *onontbeerlijk element in de ontwikkeling van de heilsgeschiedenis*. Het gaat hier niet om een kwestie tussen God en Elia, maar om een zaak tussen God en Baal. God heeft naar de mens gesproken, die regen absoluut nodig, en het uitblijven daarvan zou een nederlaag betekend hebben, die de pas behaalde overwinning op de Karmel tot een Pyrrhus-overwinning zou hebben gemaakt.

Ook hier gaat dus een beroep op Elia als "voorbeeld" niet op.

Zelfs kan met recht de vraag gesteld worden of een beroep op de klassieke gelijkenis van de onrechtvaardige rechter (Lucas 18) onder *alle omstandigheden* opgaat. Jezus heeft deze gelijkenis gesproken met een zeer bijzondere bedoeling, zoals het verband duidelijk uitwijst.

Ze staat nl. tussen twee Schriftgedeelten in, die beide betrekking hebben op de dagen die aan Christus' wederkomst voorafgaan. En de uitgesproken bedoeling van de gelijkenis is te wijzen op de noodzaak van het aanhoudend gebed speciaal met het oog op de moeilijke omstandigheden en de vele gevaren, waarin de gelovigen dan zullen verkeren. De vermaning om aan te houden heeft zeer speciaal de bedoeling van: biddend blijven uitzien naar de interventie van de wederkomende Christus, om *recht te doen* in het geding tussen de kerk en haar grote ongenoemde, maar wel bekende "tegenpartijder".

Wij willen hiermee niet beweren, dat het ongeoorloofd zou zijn, aan deze opwekking om niet te verslappen in het gebed een ruimere betekenis en strekking te geven.

We zullen nog minder beweren, dat er geen aanleiding zou zijn om nú met alle kracht aan te dringen op volharding in het gebed.

Integendeel.

Wij zijn juist van oordeel dat een van de belangrijkste oorzaken van geestelijke en kerkelijke decadentie de *gebedsmoeheid* is.

Waar het echter op aankomt bij de vraag over het aanhouden in het gebed, d.i. bij het zoeken van een antwoord op de vraag: "mogen wij blijven bidden", is de kwestie van het *motief* en de *bedoeling*.

HET GEBEDSMOTIEF

De kwestie, die we aansneden, en waar velen niet recht uit kunnen komen, is kort geformuleerd deze: is het geoorloofd om voor een bepaalde zaak te blijven aanhouden in het gebed, en hoe kunnen we weten of we mogen (eventueel moeten) voortgaan ja of nee.

Wij hebben niet de pretentie, dat er voor u geen vragen meer overblijven als u dit gelezen hebt. Natuurlijk niet! Wij volstaan alleen met een paar opmerkingen die deze of gene misschien kunnen dienen als helpsters op de gebedsweg.

We hebben al gezien dat we met verschillende *voorbeelden* uit de Schrift niet klaar komen, zodat we onze gedachten in een andere richting moeten laten gaan. En die gedachten zullen alleen rust vinden, als we uitkomen bij de *motieven*.

We vertellen geen nieuws als we opmerken, dat in zeer vele gevallen de daad bepaald wordt door het motief.

Het *waarom* is meestal van meer betekenis dan het *dat*.

Twee handelingen kunnen als twee druppels water op elkaar lijken, terwijl de ene handeling goed is en de andere kwaad. Als twee hetzelfde doen, is het nog niet hetzelfde. Het is hier een kwestie van "er door heen kijken". De buitenkant ziet er vaak anders uit dan de binnenkant. Als een dominee 's Zondags met een auto naar A rijdt om er te preken, en een van z'n gemeenteleden gaat achter het stuur van z'n auto zitten om eens te "toeren", dan doen ze beiden precies hetzelfde: ze rijden in een auto. Het verschil zit alleen in het waarom, en het waarom stempelt de daad van de een tot zonde, van de ander niet.

Dit is "simple comme bonjour".

Toegepast op de gebedsdaad betekent dit, dat we ons ernstig de vraag moeten stellen, waarom we iets zo sterk begeren, en dit gebedsmotief kan een belangrijke aanwijzing zijn voor de beslissing tot het al of niet *blijven* bidden.

Wij kunnen er natuurlijk niet aan denken een soort catalogus op te stellen van zuivere en onzuivere gebedsmotieven. We moeten het weer bij een paar opmerkingen laten. Wij kunnen bidden om er zelf beter van te worden.

Dit is het kaal-*egoïstisch* motief.

Egoïsme in een gebedsmantel gehuld, maar niettemin egoïsme.

Egoïsme op de knieën, maar toch gewoon egoïsme.

Men kan ook bidden om de goddelijke sanctie te verkrijgen op eigen voornemens en plannen. Zo in de trant van Johanan en de zijnen. U is, hoop ik, bijbelvast genoeg, om zich de merkwaardige geschiedenis te herinneren uit Jeremia 42. Het schamele troepje Joden uit de tijd van Jeruzalems val weet na de moord op Gedalja niet meer waar ze het zoeken moeten, en ze vragen of Jeremia voor hen bidden wil, om te weten te komen wat ze doen moeten. Intussen wéten ze 't allang. Egypte! Dat is het land van hun dromen. Ze zouden 't alleen maar erg veilig en erg prettig vinden als God hun hetzelfde reisdoel aanwees, en hun plannen sanctioneerde! En toen Gods antwoord anders uitviel, bleven ze toch aan hun eigen plan vasthouden.

Zó kan het dus ook!

We moeten nu komen op de zuivere motieven.

We zullen het er wel over eens zijn, dat daarbij bovenaan moest staan: de ere Gods!

Anders kunnen we onze Catechismus wel opbergen, die als een van de voorwaarden voor wat een werk (en dus ook een gebed) *goed* maakt, noemt: alleen die Hem ter ere geschieden.

Hierdoor schrompelt het getal van goede werken en goede gebeden wel aardig ineen, maar dat is nu eenmaal niet anders!

Intussen noemen we het motief van de "ere Gods" met enige aarzeling.

Niet, omdat we er niet diep van overtuigd zijn dat dit *het* grote beginsel van ons leven, dus ook van ons gebedsleven moet zijn.

Maar die aarzeling spruit voort uit de verschrikkelijke devaluatie die het "Soli Deo gloria" ondergaan heeft, en nog steeds bezig is te ondergaan.

We weten daar allemaal alles van.

De "ere Gods op alle terrein des levens" is zo langzamerhand een slagzin geworden op het niveau van "Radion wast witter", "C & A is toch voordeliger" en "het bier is weer best".

Als we bij een jubileum in alle toonaarden de lof van de mens gezongen hebben, gaan we bij wijze van aflat aan het slot gemeenschappelijk zingen: "Zijn naam moet eeuwig eer ontvangen". Laten we 't maar eerlijk bekennen, dat we er vaak maar wat van maken en dat de leuze van de ere Gods dikwijls dienen moet om een menigte zonden te bedekken.

We zullen in dit opzicht weer *eerlijk* moeten worden. Eerlijk niet in die zin, dat wij het vaandel met het "Soli Deo gloria" gaan bijzetten in het museum, maar eerlijk zo, dat we dit weer *serius* gaan nemen.

Men kan het wenden of keren zo men wil, maar met deze "ere Gods" staat of valt heel het Christendom.

Wie de bijbel kinderlijk eenvoudig leest, komt steeds weer onder de indruk dat wij er alleen maar zijn *voor God*. Reeds het allereerste woord dat God tegen ons zegt is: Ik ben God! In den beginne schiep God hemel en aarde! En het schepsel is er alleen maar om de Schepper groot te maken. Dat is de *zin* van ons leven. Zodra we voor ons zelf gaan leven is het scheppingsdoel mislukt, is ons leven zinloos, onzin geworden. Zo geen waanzin!

Wij komen zo vanzelf op de "ere Gods" als gebedsmotief.

Het is geen leus en geen vendelgezwaai als iemand zo kinderlijk, eenvoudigweg bidt: "Laat mijn ziel leven, en zij zal U loven" (Ps. 119:175).

Hier hebt u het nu in één adem.

Waaróm bid ik om continuering van mijn leven, en waaróm bid ik om verlenging van het leven van mijn zieke vrouw of man of kind of vader of moeder?

Laat ze leven opdat zij U loven.

Laat ze leven, niet omdat *ik* ze nog niet kan missen, maar omdat *U* ze nog niet kunt missen, Here mijn God! Als ik U door mijn arbeid, door mijn voorbede, door mijn wetenschap, door mijn pen nog een beetje van dienst kan zijn, gun dan leven aan mijn ziel, en anders . . . !

De man, die in Psalm 30 aan het woord is, heeft dat zo prachtig begrepen.

Hij vraagt aan de Here, of het graf en het stof Hem soms zullen loven. Hij heeft natuurlijk de openbaring van Johannes nog niet gelezen, en het nieuwe lied in de hemel nog niet gehoord. Het graf, het dodenrijk is de grote stilte, de benauwende stilte! Als Gij wilt dat ik sterven zal, Here, Uw wil geschiede, maar mag ik U er aan herinneren, dat dit voor *LI* geen winst maar verlies betekent? Want dan is er één minder die U looft, en dat getal is tòch al niet groot.

Wij zullen als regel wel geen bepaalde aanwijzingen krijgen of wij in een bepaalde situatie met een gebed moeten ophouden of niet.

Wel zullen we goed doen, met dit correctief van de "ere Gods" ernstig rekening te houden. En wij zullen ook ieder persoonlijk, eerlijk met God en ons geweten te rade moeten gaan, of wij onze begeerten en smekingen mogen en durven opheffen tot het niveau van de "ere Gods". En ook dan nog komen we er niet altijd uit. We hebben u dat trouwens al voorspeld. Want we zouden — om een voorbeeld te noemen — van oordeel kunnen zijn, dat het voor de zaak en de naam des Heren zo dringend noodzakelijk is, dat het levenswerk van — zeg professor A of minister B wordt voortgezet. En dat God "Einde" schrijft, vóór dat het boek uit is, zomaar midden op de bladzij.

GEBED EN POLIS

Een niet geringe moeilijkheid in het gebedsleven is, dat velen na allerlei teleurstellingen en nederlagen voor zichzelf tot de conclusie gekomen zijn, dat "bidden toch niet helpt", terwijl de bijbel met grote nadruk blijft zeggen dat "bidden wél helpt".

De Schrift is in haar uitspraken daarover zelfs zeer radicaal.

"Al wat gij in het gebed gelovig vragen zult, zult gij ontvangen" (Matth. 21:22).

De hiermee corresponderende uitspraak van de Heiland in Marcus 11:24 is zo mogelijk nog absoluter: "Alwat gij bidt en begeert, gelooft dat gij het *hebt* ontvangen, en het zal u geschieden", . . . het ontvangen van het begeerde wordt hiermee frank en vrolijk in de verleden tijd gezet!

Het is geen wonder, dat telkens weer de vraag gesteld wordt, welke kant we nu eigenlijk uit moeten met deze en dergelijke uitspraken.

Wij zouden het liefst willen zeggen: geen enkele kant er mee uitgaan, zó maar simpelweg en kinderlijk er naar luisteren en doen.

Dit schijnt niet zo eenvoudig te zijn.

Er is in dit verband wel eens gesproken van een "met theologische behendigheid lamleggen" van bepaalde bijbelteksten.

Dit gevaar bestaat inderdaad.

Men kan namelijk de bijbel lezen zoals men een verzekeringspolis leest, of liever: niet leest.

U moet begrijpen: ik zeg van de doorsnee verzekeringspolis geen woord kwaad. Maar het gebeurt wel eens, dat de argeloze leek tot de vervelende ontdekking komt, dat hij er precies naast grijpt, en dat in zijn geval de schade niet door verzekering gedekt wordt, omdat er allerlei uitzonderingsbepalingen zijn, die dan met kleine letter in genoemde polis vermeld staan.

Zo kan het ook geschieden dat men een tekst als: al wat gij in gebed gelovig vragen zult, zult gij ontvangen, met allerlei uitzonderingsbepalingen gaat omringen.

Dit *is* allemaal wel zo, heet het dan, maar u moet er altijd iets bijdenken. Bijvoorbeeld: *indien* het met Gods Raad kan bestaan, of iets dergelijks. Of u moet er altijd bijvoegen: niet mijn wil, maar Uw wil geschiede!

Dit is allemaal goed bedoeld natuurlijk, en er zal misschien ook "een element van waarheid" inliggen, maar ieder gevoelt, hoe door een dergelijk voorbehoud, en het stellen van allerlei reserves, de eigenlijke belofte min of meer in de knoei komt, dat althans de fijne puntjes er worden afgeslepen, zodat we er toch even verlegen mee raken... de uitzonderingsbepalingen blijken tenslotte zo talrijk te zijn, dat men er toch naast grijpt!

Wij zullen er goed aan doen, ons wat meer te gewennen aan het *ongelimiteerde* van Gods beloften inzake de gebedsverhoring.

In die weg is de oplossing te zoeken, en is tegelijk het pad gebaad naar de gebedsoverwinning.

De boven-aangehaalde verhoringsbeloften zijn tenslotte ongelimiteerd, en de perspectieven zijn bijna onbegrensd.

Men *kan* natuurlijk zeggen, dat er een grens getrokken wordt door de bepaling, dat elk gebed

dat op verhooring rekenen kan, een *gelovig* gebed moet zijn. In de Korte Verklaring van Marcus wordt dan ook terecht het woord van Calvijn aangehaald, dat Christus de gebeden aan de regel des geloofs onderwerpt.

Wij voegen hier echter terstond aan toe, dat dit heus niet alleen voor het gebed geldt. Het gebed neemt hier geen uitzonderingspositie in, omdat *alles* in ons leven aan de regel van het geloof onderworpen is. *Al* wat uit het geloof niet is, dat is zonde.

In de praktijk gaat het nogal eens zó, dat iemand zegt: ik ontvang dit of dat niet, omdat ik blijkbaar niet gelovig er om gebeden heb. Op deze manier wordt de geloofs-eis eenzijdig betrokken op het gebed, terwijl men vergeet dat de geloofsvoorwaarde alles-omvattend is. Ik moet even goed uit het geloof trouwen, zaken-doen, op reis gaan, enzovoort als bidden. De christen verstaat, dat hij hard moet ploeteren, niet om rijk te worden, maar zoals de Catechismus het bijna naïef zegt: *opdat* ik de nooddriftige helpe moge. En als een christen-man trouwt, zoekt hij geen rijke of lieve vrouw, maar de vrouw die "mede-erfgenaam des levens" met hem is, en zo betreft hij zijn huwelijk direct op het "Koninkrijk". En de christen die een goede zaak heeft, weet zich geen eigenaar, maar een rentmeester, en hij leeft er primair voor, dat de "kerkdienst en de scholen onderhouden worden."

Dit is het christenleven, niet "op het hoogste niveau", maar op het *normale* geloofsniveau, dat intussen ook behoorlijk hoog is.

Als deze dingen hier met enige nadruk gezegd worden, dan is dit geen *zijweg* (we hebben 't toch over gebedsmoeilijkheden, interrumpeert iemand) maar een *uitweg*. De uitweg uit de gebedsmoeilijkheid van: "bidden helpt toch niet." Want als we nu eens gaan ophouden beneden onze stand te *leven*, als wij ernst gaan maken met het leven, (het gewone dagelijkse leven) uit het geloof, en ons huwelijk, ons zaken-doen, ons gezond en ziek-zijn enzovoort alles op het Koninkrijk Gods betrokken wordt, *dan komen ook onze gebeden vanzelf mee te liggen in het klimaat van dat Koninkrijk*.

Zolang wij om onszelf heendraaien, en alles cirkelt om ons eigen belang, zullen onze gebeden ook zelfzuchtige gebeden en daarom geen gebeden zijn. We maken ons dan schuldig aan gebedsmagie, of we maken er een goocheltoer van. Als we geen kant meer uit kunnen, zullen we er eens om bidden, maar het gebed blijft ook al zonder resultaat... zie je wel, bidden helpt ook niet.

Hier raakt u volkomen van af, niet door aan het gebed te gaan peuteren, maar door uw leven te gaan reformeren. Dat *leven* moet op een ander vlak komen te liggen. Daarmee komen ook uw *begeerten* op een ander vlak. De distantie tussen uw begeerte en Gods wil wordt geleidelijk kleiner. U gaat niet langer God in uw plannen betrekken, maar u gaat na of God met u ook een plan heeft, en in hoeverre úw plannen daarin passen, ja of nee. U komt dan in de buurt van de schriftuurlijke gebeden, waar een man ook zo graag weer beter wou worden en daarom bad (waarom zou hij niet?) maar dit zó deed: laat mij leven *opdat* ik U love. Here Jezus, kunt U mij nog een poosje gebruiken voor uw Koninkrijk, want dat ligt mij zo na aan het hart.

Als zo onze gebeden worden weggetrokken uit de abnormale-egocentrische sfeer, en weer normaal-gelovig worden, dan geldt daarvoor het ongelimiteerde dat er voor de bidder geen onwaarschijnlijke en geen onmogelijke dingen bestaan. Op de "Hamburger Kirchentag" is gezegd, dat er voor het gebed geen ijzeren gordijn bestaat, en zo is het nu precies. Wij zijn in ons leven, en helaas ook in ons kerkelijk leven, er aan gewend geraakt, ons neer te leggen bij voldongen feiten. Er is toch niets meer aan te doen. De Kerkscheuring bijvoorbeeld. Wij hebben allerlei menselijke mogelijkheden nagegaan, die onmogelijkheden bleken te zijn, maar vergaten de grandioze gebedsmogelijkheden te verdisconteren.

Dit is nummer één.

En in de tweede plaats zijn wij bezig de *gebedsverwachting* te verzwakken tot een *gebedsafwachting*.

WAT WIJ BIDDEN ZULLEN

Het is nog niet zolang geleden dat ik een hoogleraar hoorde spreken over de aanknopingspunten van de Evangelie-verkondiging met de niet-christelijke religies. In de loop van zijn interessant betoog herinnerde hij o. a. aan de noodzakelijke onderscheiding, die een Duits theoloog had gemaakt tussen het "dat en wat". Er kan, om een voorbeeld te noemen inzake het gebed een aanknopingspunt, althans een aanrakingspunt zijn van christendom en heidendom, in zoverre dat men het eens kan worden over het "dat". Dat er, om het nog heel vaag te zeggen, contact moet zijn tussen de mens en de onzienlijke wereld, daarover kunnen christen en heiden het nog wel eens zijn, maar de moeilijkheden komen bij drommen opzetten, zodra het gaat over het "wat". Want zodra de vraag aan de orde gesteld wordt, wat dit "contact met de onzienlijke wereld" inhoudt, d.i. zodra men van het algemene komt op het bijzondere, gaan de lijnen steeds meer divergeren, en blijkt er van enig aanrakingspunt geen sprake meer te zijn.

Aan deze onderscheiding tussen het "dat" en "wat" denken wij als we ons bezinnen op de vraag: wat wij bidden zullen. Rondom het "dat" groeperen zich niet de meeste moeilijkheden, en wij zijn 't er wel aardig goed met elkaar over eens, dat een christenmens zonder gebed niet leven kan. Maar bij het "wat" duikt het ene probleem na het andere op. Paulus wist ons al te zeggen, dat we daar geen van allen uitkomen zonder de verlichting van de Geest. Zodra we hier bij eigen licht gaan wandelen, komen we muurvast te zitten, waarbij alleen maar herinnerd hoeft te worden aan de kwestie van de gebedsgenezing. Daar zijn we heel duidelijk op het terrein van het "wat", en daar zitten niet zo weinigen mee. We komen daar later nog op terug. Het probleem van de gebedsgenezing is trouwens niet het enige dat zich voordoet op het terrein van het "wat". Er schijnen hier zoveel voetangels en klemmen te liggen, dat het alleszins de moeite waard is ons hierop nader te bezinnen.

Wij duchten wel geen tegenspraak als wij het in het algemeen zó stellen, dat het veld der *gebeden* samenvalt met dat der *beloften*.

Wij zullen dus met onze gebeden binnen die grenzen der beloften moeten blijven.

Als wij God iets vragen wat Hij niet toegezegd heeft, dan wil dat nog niet zeggen dat we 't niet ontvangen, want God geeft in de regel boven de maat en heeft altijd verrassingen voor ons in petto. Hij laat regenbuien los boven de rotsen die niet eens water nodig hebben. God is altijd royaal, mild en overvloedig. Maar wij kunnen nooit volhouden dat God Zijn woord niet houdt, als Hij niet geeft wat Hij niet uitdrukkelijk beloofd heeft.

Wat hier gezegd is, biedt geen oplossing voor de moeilijkheid "wat we bidden zullen", want hier *beginnen* de moeilijkheden pas goed. De vragen gaan zelfs over elkaar heen buitelen, zodra de kwestie aan de orde gesteld wordt "waar dan precies de grenzen liggen van die beloften". Waar staat ergens het bord "Verboden toegang"? Hoeveel mogen wij, kunnen wij — misschien beter: móeten wij gaan, om nog vrijmoedig de Here aan Zijn gegeven woord te kunnen houden? Waar zijn wij op het punt gekomen, dat de beloftebarrière doorbroken wordt, en dat de gebeden verijlen tot vrome wensen, dromerijen of hallucinaties misschien? Wanneer is het moment gekomen, dat ik tegen mijzelf moet zeggen: dat ge het gevraagde niet hebt ontvangen lag aan uw ongeloof of kleingeloof, want er was wel degelijk een belofte voor. En wanneer moet ik zeggen: je was ook veel te arrogant in je gebed, je mag maar niet alles vragen.

Wat hier zo uit mijn pen gleed zijn geen "academische" vragen, maar (vaak) beangstigende werkelijkheden waar wij doorsneebidders mee zitten, en waar we geen antwoord op weten. Deze regels pretenderen ook niet hier het laatste woord over te zeggen natuurlijk. We gaan er

alleen maar eens met elkaar over praten. Waarom praten we niet meer met elkaar over deze dingen die ons het naast aan het hart moesten liggen? En in dit gesprek bedoelen we alleen maar u op het een en ander attent te maken. . . hebt u daar al eens op gelet en hebt u dat al eens bekeken? Wie weet, het kan u misschien helpen.

Nu, dan zouden we op de vraag waar de grenzen liggen graag eerst willen opmerken, dat u die, bij wijze van spreken, met het blote oog niet kunt zien. Als er iets wijd en schier onbegrensd is dan is dat het gebedsterrein. Daar kunt u nu pas goed uw vleugels uitslaan. We komen hier in het land der "onbegrensde mogelijkheden", juist omdat de beloften zulke "grenzenloze" mogelijkheden inhouden.

Wij willen hier niet mee zeggen, dat er geen grenzen *zijn*, doch alleen maar dat dit niet het eerste is, waar u zich zorgen over hoeft te maken.

Fritz Reuter schrijft ergens een kostelijk verhaal, dat speelt in een van de vele hertogdommetjes in het voormalige Duitsland, waar de besturende vorst op z'n rijtoeren alweer halt moest houden als de paarden pas goed op gang gekomen waren, omdat de grens bereikt was. Zó is het hier stellig niet. Het "land der belofte" is een ruim en wijd land, en u kunt altijd verder gaan dan u gedacht had, en dan is u er nog niet. *Als* we hier een fout maken, dan schuilt die niet daarin dat we te ver gaan, maar dat we niet ver genoeg gaan. Het gevaar is niet dat we teveel bidden, maar altijd net even te weinig.

De rest "machen wir selbst".

Ieder weet, dat deze dingen ons alzo in de bijbel geleerd worden. Wie de Schrift rustig en onbevangen leest, komt tot de ontdekking dat er geen dingen te klein of te groot zijn voor het gebed. Het gaat vanaf ons "dagelijks brood", dus inclusief alle kleine en grote dagelijkse zorgen via de "wijsheid" die ons ontbreekt naar het verzetten van de bergen in het hart der zee. Wij kunnen even rustig bidden om het terugvinden van een verloren voorwerp, als om de terugkeer tot God van een verloren wereld. Door het gebed drukken we de koortsthermometer omlaag, en lokken we (met de Jeruzalemse gemeente) engelen uit de hemel.

Door het gebed worden daemonen uitgedreven, want dit geslacht (van daemonen) "vaart niet uit dan door bidden en vasten", bij welke daemonen we dan maar niet alleen moeten denken aan duivels met bokspoten, maar ook aan de duiveltjes op onze tong, in ons oor, in onze portemonnaie, de grijnzende daemonen van de roddelarij, het wantrouwen enzovoort. Dat tuig slaat op de vlucht voor het gebed. Daar moeten we maar goed aan denken. Dat exorcisme is geen antiek charisma uit de apostolische tijd, maar behoort heel reëel bij de dagelijkse "nooddrift", ook al hebben we dat nog niet als "nooddrift" herkend. Maar over die "herkenning" later. En zo kunt u dus maar doorgaan. Het is niet zó, dat er af en toe eens gewichtige dingen in ons leven gebeuren, of dat we voor belangrijke beslissingen staan, en dat we dan tegen onszelf of tegen elkaar zeggen: daar moeten we nu maar eens om bidden. Heel het leven is gebedszaak, en alle dingen klein of groot worden in het gebed betrokken. Dat is om 't even of ik een felicitatiebrief schrijf of een sollicitatiebrief. Veel ongelukken op de weg gebeuren door *onoplettendheid*. Dat geldt ook voor de gebedsweg. Als mijn stil gemoed d'ogen niet opwaarts houdt om op *God te letten*, komt het ene ongeluk na het andere. Een van de meest absolute en tegelijk een van de meest genegeerde bijbelwoorden is: "Zonder Mij kunt gij niets doen". Niets, wel te verstaan. Men kan geen Zondag vieren, geen vrije dag nemen, geen schoonmaak houden, geen beurs bezoeken, geen les geven zonder de Here te vragen: leert U mij dat alstublieft.

U merkt dus wel dat het helemaal niet "ongeestelijk" is, zulke wissewasjes van het dagelijks bedrijf in het gebed te brengen. Dat wil de Here juist erg graag. Sinds de Zoon van God in het "vlees" gekomen is, kan alle "vlees" tot God komen met al die vleselijke en materiële

kleinigheden en moeilijkheden.

God wijdt zelfs aandacht aan de haren uws hoofds, die alle geteld zijn, en waar ik "met lichaam en ziel" door het dure bloed van Christus gekocht ben, zijn de zaken van mijn lichaam, mijn kleding, mijn beroep en mijn huis zo uiterst belangrijk geworden, dat ik er voortdurend *met* God over spreken moet, in Zijn heiligdom nog wel.

Het blijft dus bij het woord van de Heiland: vraagt wat ge maar wilt, en het zal u geschieden. Zo deed Elia ook, die om een doodgewone regenbui vroeg, en de nogal onbekende Jabez uit 1 Kron. 4, die de kwestie van zijn grondgebied, de "landpalen" met God besprak plus nog een paar van die kleinigheden. "En God schonk hem wat hij vroeg". Hetgeen de bijbel ons stellig niet meedeelt bij wijze van uitzonderingsgeval, zo iets als: dat was toen, maar die droom keert niet terug.

We hebben nog altijd onze goede oude Catechismus. Het dreigt wel een versleten geval te worden, en gezien de Zondagavondkerkgang blijkt kennelijk dat "dit deel in verachting" gekomen is, maar wij houden altijd nog erg veel van deze "Zondagskinderen".

Daar wordt op de vraag naar het "wat" van het gebed ten antwoord gegeven: "Alle geestelijke en lichamelijke nooddrift".

In de stroom van Catechisatieboekjes is er een, dat wel een beetje afgedreven is, dat goeie boekje van Ds J. H. Landwehr.

In zijn toelichting op bedoelde vraag (118) zegt hij o.a.: "Maar, als Gods wil ons niet geopenbaard is, en dat geldt de lichamelijke nooddrift, dan moeten wij *voorwaardelijk* bidden". Dus met de conditie "als het met Uw raad kan bestaan". Wij hebben het vroeger al eens gehad over het "met theologische behendigheid lamleggen van bijbelse beloften". Daar zouden we die "toelichting" van Landwehr niet graag onder willen rubriceren. Wij beschouwen het liever als een "slip of the pen". Want dit is in zekere zin een amendement op de belijdenis. Aldus: Wij mogen bidden om alle geestelijke nooddrift, maar om alle lichamelijke nooddrift *onder zekere voorwaarden*.

Dit amendement lijkt ons onaannemelijk.

CONDITONEEL BIDDEN?

Wij hebben uit onze Catechismus geleerd, dat de inhoud van het gebed ongelimiteerd behoort te zijn: alle geestelijke en lichamelijke nooddrift.

En we vernamen dat o.a. Ds Landwehr daarop een amendement heeft voorgesteld van deze strekking, dat men bij de "lichamelijke nooddrift", dus de stoffelijke dingen, altijd een *voorbehoud* dient te maken: indien het met Uw Raad kan bestaan.

Van welk amendement wij verklaard hebben, dat het voor ons onaannemelijk was.

Als wij ons hierop nu nader bezinnen, dan moeten we beginnen met te verklaren, dat wat hier aan de orde gesteld wordt niet zo eenvoudig is als het lijkt.

Het is direct al uitermate moeilijk, een antwoord te geven op de vraag wat nu tot de "geestelijke" en wat tot de "stoffelijke" dingen behoort. Een mens is geen krant, die je in verschillende "rubrieken" kunt indelen. Er is niet een terrein, een sector in mijn bestaan, waarin ik mij geestelijk uitleef, en een ander terrein waar het stoffelijke uitsluitend aan de orde komt. Is er wel een grens te trekken tussen het geestelijke en het stoffelijke, en zo ja, waar ligt die grens dan? Zijn wij louter met de stoffelijke dingen bezig als wij zitten te eten, en stappen we op sacraal gebied over, zodra de bijbel wordt opengeslagen? Beweegt de mens die eet zich op lager niveau dan de mens die bidt? Paulus kan dat stellig niet inzien, als hij schrijft: "hetzij ge dan eet, hetzij ge drinkt, of wat ge ook doet, doet het al ter ere Gods" (1 Cor. 10:31).

Wij moeten eens ophouden op deze manier ons leven in stukjes te knippen, om zodoende in de kerk te geloven en in de week ons geloof op sterk water te zetten. We zijn niet met het geestelijke bezig als we in de kerk zitten, in de binnenkamer bidden, of ouderlingen op huisbezoek ontvangen, om daarna verheugd en van zorg ontslagen ons voluit in de materie te werpen. De man die eerlijk en ordelijk is in z'n zaken, z'n schulden op tijd betaalt, en dus met tabellen en cijfers werkt en met guldens en rijksdaalders bezig is, komt juist *daarin* als een geestelijk mens uit. Of iemand het met z'n "geestelijk leven" nauw neemt, zal het beste controleerbaar zijn aan de wijze waarop hij met "el, maat, waar en munt" omgaat, wat wel heel "stoffelijke" dingen zijn. Enzovoort. Er bestaan dus voor de gelovige geen "vakken", waarin hij z'n geestelijke en stoffelijke inventaris opbergt. Omdat hij zomin spiritualist als materialist is, geen verlengstuk van een machine en evenmin een bloedloze engel, kan hij onmogelijk zeggen: dit behoort nu tot mijn geestelijke en dat tot mijn stoffelijke nooddrift. Dat is niet te scheiden, om de eenvoudige reden, dat het "geestelijk leven" niet een oase is in de woestijn van ons stoffelijk werelds bestaan, maar datgene wat heel ons leven overkoepelt of nog beter ons hele leven beheerst. Het laat zich dus denken dat iemand in z'n gebed over de "stoffelijke nooddrift" met God aan het spreken is, terwijl hij toch tot aan de rand toe "geestelijk" geladen is.

Als het waar is, dat men de "geestelijke" dingen niet kan "uitpeilen" uit de "stoffelijke", en omgekeerd ons stoffelijk bestaan geen ogenblik is te isoleren en los te maken van ons "geestelijk" bestaan, dan volgt daaruit, dat de stelling dat wij in ons gebed om de geestelijke nooddrift de vrije hand krijgen, maar voor het stoffelijke altijd het voorbehoud moeten maken: "indien het met Uw Raad kan bestaan", onaanvaardbaar is. Waar deze twee zo nauw samengestengeld zijn, moet men deze "conditie" stellen óf voor allebei, óf voor geen van beide, indien we ons persé aan die oude onderscheiding van "stoffelijk en geestelijk" willen houden.

Naar ons oordeel is het maken van een dergelijk voorbehoud met het doorgaand onderwijs van de Schrift in strijd. Wij lezen van het openhouden van deze achterdeur in het

gebedsonderwijs van de Heiland niets. Als iemand bidt om zijn stoffelijke nooddrift, dus om alles wat met zijn bestaan en bestaansmogelijkheid iets te maken heeft, *om zich zodoende te kunnen ontplooien als "mens Gods" in deze wereld* (en anders kan en mag men toch niet bidden) dan *wéét hij vooraf* dat dit "met Gods Raad bestaan kan". Indien hij ook maar enig vermoeden had, dat dit niet kon, zou hij dit uit zijn gebed moeten verwijderen als het kaf uit het koren.

Bovendien, en dat is een tweede ernstig bezwaar, moet het stellen van dergelijke condities wel remmend werken op het élan van het gebed. Als wij bidden om wat dan ook, of het nu gaat over financiële moeilijkheden of over versterking van het geloof, meer ootmoed, of meer wijsheid, dan moeten wij dat voluit en vrijuit doen. Wij zullen dat om zo te zeggen hartstochtelijk moeten doen, want straks komt het moment dat wij "amen" moeten zeggen; hetgeen niet betekent: dit is dan het einde van het gebedsprogramma, maar: het zal waar en zeker zijn, want mijn gebed is veel zekerder van God verhoord, dan ik in mijn hart gevoel, dat ik zulks van God begeer.

Dit betekent nogal wat.

Het betekent in de eerste plaats, dat er niets in ons gebed mag zijn, waardoor dit "amen" ons feitelijk in de keel zou moeten blijven steken. Het betekent in de tweede plaats dat er geen gebed kan worden uitgesproken, waarbij de bidder nog een slag om de arm houdt. Zoiets van: ik heb dit nu wel allemaal gevraagd, maar het zou best kunnen wezen dat er niets uit komt; want dan is het "amen" krachteloos gemaakt, het komt in de ruimte te zweven: ik wéét nog niet zo precies of het wel waar en zeker zal zijn. We gaan dan rekening houden met allerlei oncontroleerbare factoren, die onverhoeds alles in de war kunnen sturen, en een streep door ons "amen" gaan halen, m.a.w. door het "voorbehoud" gaan we de zaak toch weer min of meer op losse schroeven zetten, en komt er een dusdanig gewicht aan de gebedsvleugels te hangen, dat dit gebed niet omhoog kan.

Wij komen met deze "voorwaardelijke" gebeden dicht in de buurt van wat we vroeger geschreven hebben over "gebed en polis", en "gebedsmotieven".

We gaan niet herhalen wat we daar geschreven hebben.

We voegen er nu alleen aan toe dat we stellig veel "moeilijkheden" kunnen vermijden, als we bij een bepaalde zaak, waar we om bidden, ons eerst serieus de vraag gesteld hebben: wat wil je er eigenlijk mee doen? Als God je nu dat gevraagde wil geven, welke kant ga je er dan mee uit?

Men kan, bij wijze van spreken, zowel om een paar spelden bidden als om de bekering van een heel werelddeel, en in beide gevallen heel geestelijk bezig zijn, maar ook heel vleselijk. Als men maar goed begrijpt, dat God die spelden niet geeft, als men er speldeprikken mee geven wil, en de volksstam niet tot bekering brengt als de missionaris die er om vroeg zijn naam graag vereeuwigd ziet in de zendingsgeschiedenis.

Ziet u, dat is het nu maar waar het om gaat.

Zodra we *onszelf* volledig uitgerangeerd hebben, wordt het "amen" ongelimiteerd gehonoreerd, want dan is ons belang Gods belang geworden, en is onze nooddrift *onze* nooddrift niet meer.

Ja, die nooddrift!

Taalkundig betekent dat: *het nodige dat wij derven*.

Wij hebben vroeger al eens de vraag gesteld: hebben we onze nooddrift wel goed herkend?

Er zijn allerlei *nodige* dingen, die wij *derven*, maar die voor ons nog helemaal geen *nooddrift* geworden zijn. Die we niet missen kunnen, en waarover we toch niet verontrust zijn dat we ze missen.

Twee voorbeelden slechts.

In de verklaring van de eerste bede van het Onze Vader heet het: geef ons *eerstelijk* dat wij U recht kennen.

Wij lopen rond met heel wat on vervulde wensen, en als de Here vraagt: wat zal Ik u nu het eerst geven, wat is uw grootste nooddrift, dan zeggen wij: geef ons *eerstelijk* dat wij U recht kennen. D.w.z. dat zeggen we in onze belijdenis. In de praktijk zeggen we heel wat anders.

Tweede voorbeeld.

We zitten midden in een gescheurd kerkelijk leven. Daar praten we over, we lezen er artikelen over. We klagen er over. We halen onze schouders er over op. Maar het verontrust ons niet. Het vliegt ons niet naar de keel. We hebben er ons bij neergelegd. We hebben het aanvaard als een voldongen feit. Het zit toch allemaal muurvast. Voorts vinden we "door het geloof zijn de muren van Jericho gevallen" wel een mooie tekst om eens een preek over te horen, terwijl we de H. Geest aan banden gaan leggen door ons ongelooft.

Wij willen maar zeggen, dat alvorens we ons vermoeien met de vraag of er om de lichamelijke nooddrift voorwaardelijk moet gebeden worden ja of nee, we toch eigenlijk wel eens mochten beginnen met de vraag waar onze nooddrift ligt.

GEBED EN WONDER

Als de stelling wordt geponeerd, dat wij God om alle geestelijke en lichamelijke nooddrift *zonder voorbehoud* mogen bidden, dan is daarmee niet gezegd, dat het begeerde ook zonder enig voorbehoud wordt geschonken. Als dat het geval was, zou het gebed een soort passe-partout worden, of een wichelroede met behulp waarvan men alle verborgen en begeerde schatten naar boven kan halen. Het gebed wordt dan gedevalueerd tot magie, en deze magie heeft wel te allen tijde de mensen, ook weer veel christenmensen in de laatste tijd, geboeid, maar men moet goed begrijpen dat ze met gebed en geloof niets te maken heeft.

Wij hebben dit "voorbehoud" alleen afgewezen, omdat we daarmee gevaar lopen, zonder het natuurlijk te willen of te bedoelen, Gods zaken te willen regelen. Het gebed is een spreken met God zoals een kind spreekt met zijn vader, en nu mogen wij in onze gebeden wel gaan pleiten, desnoods argumenteren, maar wij moeten niet gaan uiteenzetten waarom en onder welke voorwaarden dit niet en dat wel kan. Wij behoeven God dit niet duidelijk te maken. Hij zal het ons wel duidelijk maken, als het moet. Als het moet, want vaak gebeurt dat ook niet en blijven wij "door een spiegel in raadselen" zien. Kortom, de "verborgen dingen", wat "met Zijn Raad kan bestaan" zijn voor de Here onze God, en dat moeten ze ook volledig blijven. Als wij ons daarmee bezig gaan houden, betreden we een terrein, dat verboden is voor onbevoegden. Wij zijn op dit punt zo volledig onbevoegd, dat we verstandig doen, daar dan ook maar geheel over te zwijgen. Anders wordt het gebed een speculatief bedrijf. We moeten het de Here en ons zelf niet lastig maken, door van het gebed een kruiswoordraadsel te maken of nog erger: een wiskundeprobleem met een aantal onbekenden. Wij schijnen nu eenmaal graag te wroeten in de onbekende en verborgen dingen, maar dat is voor het gebed het meest funeste. Het gebed wil omhoog gelijk een vogel en wroeten doet een mol. Zoals iemand zijn geloofsblijdschap de nekslag kan geven door uit te gaan van het "als ik nu eens niet uitverkoren ben", zo wordt elke gebedsvaart geremd door allerlei "indiens" die op dat niveau liggen. Wij bidden dan niet tot God, maar wij redeneren en theologiseren met Hem. Wij knielen niet eerbiedig en rustig neer, maar lopen wat rond te snuffelen in alle verborgen hoeken en gaten. We zullen moeten afleren onze gebeden van kanttekeningen te voorzien. Wij behoeven bij de tekst van ons gebed geen commentaar te schrijven.

Wij hebben de Here alleen maar te zeggen, hoe het met ons gesteld is en we behoeven Hem niet in te lichten hoe het met Zijn voorzienigheid gesteld is. God begrijpt ons heus wel, als wij zo maar kinderlijk Hem vertellen wat wij op het hart hebben, zonder meer. Here, ik heb het U nu gezegd, en U weet er alles van. En ik dank U, dat U naar mij hebt willen luisteren en mijn gebed verhoort, amen.

Deze zekerheid der verhoring is niet identiek met de zekerheid dat ik alles krijg wat ik gevraagd heb.

Want dit zou strijden met het feit, dat *het gebed overgave is*.

Deze laatste gecursiveerde woorden zijn precies zo bedoeld als ze er staan.

Het gebed is geen gedeeltelijke overgave, maar absolute en onvoorwaardelijke overgave van begin tot einde.

Het is stellig meer dan een *vorm*, als wij tijdens het bidden onze ogen sluiten. Wij geven er mee te kennen, dat wij met gesloten ogen de gebedsweg willen gaan. Wij banen onze weg zelf niet, maar we gaan als blinden aan de hand van onze Vader.

Het is een grote vergissing te menen, dat het gebed *slechts* voor *een deel* overgave zou zijn. Dus zo, dat wij een deel van de weg wel kennen, maar dat er op zeker moment een gedeelte

komt, waar we onbekend, en dus onzeker zijn. Hier wordt het min of meer gevaarlijk, omdat we niet weten waar we nu zullen uitkomen. Anders gezegd: een deel van de gebedsinhoud zou wel aardig safe zijn, maar er is een ander deel waarbij we min of meer in de mist tasten, en dit moeten we dus maar "overgeven."

Dit is zoals gezegd, een misvatting.

We moeten *alles* overgeven.

Wij bedoelen deze "overgave" niet in de zin van Esther: kom ik om, dan kom ik om, want dat is fatalisme.

Wij bedoelen "overgave" evenmin in de zin van het experiment: we kunnen het eens proberen, maar best mogelijk dat er niets van komt.

Dan zijn we avonturiers op de gebedsweg.

Maar overgave in de meest letterlijke zin: datgene waar ik mee tob, geef ik over. Ik geef het in Gods hand, en nu ben ik het kwijt. Ik heb het uit handen gegeven, omdat ik weet dat de zaak alleen in orde komt, als God die in handen heeft.

Vandaar dat we bij ons bidden niet alleen de ogen sluiten, maar ook de *handen vouwen*.

Met gevouwen handen kun je niet werken.

Bidden wil dus zeggen: hier komen *mijn* handen niet aan te pas. Het is Gods Vaderhand die mij blinde leidt en het is Gods Vaderhand die mijn lege handen vult. "Gij toch ziet de moeite en het verdriet... opdat men het in Uw handen geve."

De waarheid dat gebed overgave is, wordt teveel uit het oog verloren door hen die op nogal gemakkelijke wijze *gebed en wonder* combineren en van mening zijn, dat de kerk eigenlijk bedenkelijk van haar geloofshoogte is afgegleden nu zij het wonder, speciaal het genezingswonder niet meer te voorschijn kan roepen, zoals dat in de dagen van Jezus en in de tijd van de jonge kerk daarna wél kon. Op het gebed van een zieke behoort, zo meent men, feitelijk de genezing te volgen en zo die uitblijft, is het een bewijs van ongelooft. En men behoort naast de dienst des Woords in de kerk ook weer de ambtelijke dienst der genezing of gezondmaking in te stellen.

Wij zijn hier gekomen bij het belangwekkende onderwerp: gebedsgenezing, of beter geloofsgenezing. U hebt natuurlijk allang vermoed dat wij daar in het kader van ons betoog op *moesten* komen. Het ligt echter niet in mijn bedoeling, hier breed op in te gaan. Er zijn al zoveel verstandige woorden over gezegd en geschreven dat het vermetel zou zijn te denken, dat hier nog iets beters of iets nieuws aan kon worden toegevoegd. Ik denk hier aan de nog altijd lezenswaardige brochure van Dr B. Wielenga "Genezing op het gebed" (in "Schild en pijl") en uit de jongste tijd: "Het gebed om genezing" van Ds H. Van Andel en vooral aan de gecombineerde referaten van Dr J. A. v. d. Hoeven en Dr J. Koole in "Gebedsgenezing", uitgave van de vereniging voor geestelijke volksgezondheid op Geref. grondslag. Waarheen wij dan bij dezen verwijzen.

Wij maken slechts een paar opmerkingen. De eerste is, dat wij stellig mogen bidden om genezing en ook stellig mogen verwachten dat God genezing op het gebed schenkt. Het doet er verder niet toe, of daar een dokter aan te pas komt of niet, in beide gevallen blijft het een wonder.

Maar... we zullen hier toch uiterst voorzichtig moeten zijn. We komen nl. niet uit met de redenering: gezondheid behoort tot de normale nooddrift van de mens, en dus zal God Die beloofde mij van alle nooddrift te verzorgen, mij die ook geven als ik er maar gelovig

genoeg om bid. Wij komen daar niet mee uit, zei ik, want wie maakt precies uit wat "nooddrift" is. Gezond zijn is natuurlijk prettiger dan ziek zijn en meer comfortabel. Maar het bleek — om één voorbeeld te noemen — voor Paulus dan toch maar tot zijn *apostolische nooddrift* te behoren, dat hij z'n kwaal (de doorn in het vlees) bleef behouden. Welke die kwaal was, weet niemand. Laten we niet 't minst waarschijnlijke nemen: vallende ziekte. Een afschuwelijk lijden. Een epilepticus komt naar ons oordeel wel het allerlaatst in aanmerking voor het apostolaat. Niettemin is Paulus tot de ontdekking gekomen, dat deze ziekte behoorde bij z'n allernoodzakelijkste apostolische inventaris. Hij heeft het zelfs, zoals Grosheide mooi opmerkt, als een *geschenk leren waarderen...* opdat ik mij niet al te zeer zou verheffen! Moet je dan bidden dat God Zijn geschenken maar weer terugneemt? Er is voor deze zieke man een moment gekomen dat hij niet meer bidden *wilde* om genezing, omdat hij anders *tegen zichzelf in en tegen het Koninkrijk in zou bidden*.

Onze tweede opmerking is dat er niet de minste reden bestaat, om de zgn. genezingswonderen te loochenen. Niemand hoeft zich op te maken om te beweren dat "genezing op gebed" niet meer bestaat, of enkel berust op suggestie. Zulk een inspanning is nutteloos en gaat ook tegen de feiten in, al is het feitenmateriaal niet zo massaal en niet zo imponerend als wel eens wordt voorgegeven. Wij lezen nergens dat het "wondertijdperk" na de hemelvaart van Christus en na het wegvallen der apostelen is afgesloten. En dat genezing op geloof en gebed uitsluitend zou behoren tot het bijbelse tijdvak. Wij zullen voor het wonder volop ruimte moeten laten.

Hier is echter een dubbel "maar" bij. Er worden vooral in de laatste tijd overspannen verwachtingen gewekt, die alleen maar schadelijk kunnen werken, en er is daarom aanleiding deze "maars" dubbel te onderstrepen.

In de eerste plaats dient er op gelet, zoals trouwens al meermalen is opgemerkt dat die wonderen steeds dienden als legitimatie van het Evangelie. Ze hebben een brede plaats bij de vestiging en uitbreiding van de kerk. Daar hoeft men verder geen grenzen voor te trekken. Het kan ook nu voorkomen, hetzij op het zendingsveld hetzij daar waar de kerk een nieuw heidendom in het "christelijk" Europa bestrijden

en verdringen moet. Zo gezien is het optreden van Herman

Zaais e.a. niet verbazingwekkend, maar normaal, althans gemeten naar de normen van het Koninkrijk Gods.

Zo waren en zijn deze genezingen "tekenen" van het herstel dat Christus brengt, de lenteboden van een straks in volle pracht staande wereld. Als zodanig zijn deze "tekenen" steeds uitzonderingsgevallen. Ook al betreffen die uitzonderingsgevallen tientallen of wil men honderdtallen. Getallen vallen hier feitelijk weg. Zodra men deze "tekenen" uit hun uitzonderingspositie gaat weghalen, ze gaat normaliseren of massaliseren, zijn het geen "tekenen" meer. De suggestie dat elke wondergenezing *behoort* bij het gelovig gebed als het licht bij de zon is anticipatie op de volmaakte wereld.

In de tweede plaats dient er in dit verband aan herinnerd, dat er een grote mate van overspanning aanwezig is, als men alleen maar van "wonder" spreekt in geval van genezing zonder tussenkomst van de medicus. Ook de genezing via de medische wetenschap is een wonder, en in het laatste geval was het niet de dokter, maar God die genezing gaf op het gebed. Soms ook zonder gebed, want God is wel zuinig op Zijn wonderen maar Hij is er niet karig mee. We zitten trouwens elke dag midden in de wonderen. Dat het brood uit de hemel viel in de woestijn is geen groter wonder dan dat het brood uit de graankorrels groeit. Aan het laatste wonder zijn we alleen maar . . . gewend, en er door verwend!

Onze derde opmerking is, dat het zeer stellig onjuist, zo niet hoogst gevaarlijk is, te beweren dat een zieke die niet genezen wordt op zijn gebed daarmee een tekort of gemis aan

waarachtig geloof zou verraden. Het enige wat men daarmee bereikt is dat men zulke zieken een medicijn toedient, dat erger is dan de kwaal. Zij zijn reeds uitgerangeerd uit het normale leven, en men gaat ze nu wijsmaken dat ze ook staan buiten het "goed dat nimmermeer vergaat". Immers, wie geen geloof heeft, staat ook buiten de zaligheid. Het is niet minder dan wreed het zo te zeggen, en het is ook niet waar. Ik ken wél voorbeelden van mensen die het ware geloof misten (negen van de tien melaatsen) en niettemin wel genezen werden. Men moet hier geen totaal ongelijke grootheden door elkaar gaan halen, en ook niet het "geloof" reduceren tot enkele speciale gevallen. Ik heb meen ik bij Ds H. van Andel de juiste opmerking gelezen, dat toch ook niemand er aan gedacht heeft tijdens de hongerwinter het "niet kunnen vermenigvuldigen van de broden" te herleiden tot gemis aan geloof. Niettemin liggen deze "wonderen" op hetzelfde niveau.

Wij dénken er natuurlijk niet aan, met deze opmerking de gebedskracht te willen besnoeien of het wonder af te kappen.

Integendeel.

Wij zouden hetzelfde advies willen geven dat Dr J. A. v. d. Hoeven gaf aan een vader wiens kind ongeneeslijk was verklaard. Hij schrijft: "de vader vroeg mij of hij moest ophouden met bidden, waarop ik ontkennend heb geantwoord. Na enige weken is het kind zonder enige resttoestand, volkomen genezen. Ik zie hierin een geval van "wondergenezing."

Hij voegt daar evenwel aan toe, wat ik graag duidelijk wil onderstrepen: *"Maar het is onjuist te concluderen, dat God Zich op deze wijze aan het gebed zou binden."*

DE VERANDERLIJKHEID GODS

We zijn met de onveranderlijkheid Gods goed vertrouwd. Zij komt in elke dogmatiek bij de "onmededeelbare eigenschappen" Gods stevast ter sprake. Wij zijn erg blij met dit "dogma" dat meer dan enig ander midden in ons leven staat. Het geeft ons een onzegbare rust te weten dat God onze Rotssteen is. Stoer en onwankelbaar boven alles wat wisselt en verandert. Dat wij ons op Hem die altijd dezelfde is, onvoorwaardelijk kunnen verlaten, en het is niet te zeggen hoeveel gebogen hoofden er al niet zijn opgericht door de woorden van graniet: "Bergen mogen wijken en heuvelen wankelen, maar mijn goedertierenheid zal van u niet wijken en mijn vredesverbond zal niet wankelen, zegt uw ontfermer, de Here".

Het schijnt in het licht van deze en dergelijke uitspraken niet minder dan dwaas en vermetel, om van de "Veranderlijkheid Gods" te spreken. En wie ergens bij H. Bavinck leest: "wie Gode verandering toekent van wezen, kennis of wil. . . berooft God van zijn goddelijke natuur en de religie van haar vaste grond en zekere troost", die is geneigd een opschrift als hierboven staat als heiligschennis op te vatten. Niettemin wagen wij het er op.

Niet om de "Onveranderlijkheid Gods" ook maar een ogenblik dispuabel te willen stellen. Ook niet, omdat wij bij het nadenken over de praktijk van het gebedsleven (daar zijn we nog steeds mee bezig) wat meer armslag nodig hebben, en met een "starre" onveranderlijkheid niet verder kunnen komen. Want als de Schrift ons leerde, dat het volstrekt onmogelijk en ongerijmd was te denken dat wij door ons gebed God kunnen bewegen iets te doen, wat hij aanvankelijk *niet* voornemens was te doen, dan zouden wij het woord "veranderlijkheid" in betrekking tot God zelfs niet op onze lippen mogen nemen, al hadden wij het honderdmaal voor ons gebed nodig. U voelt nu al wel, waar we heen willen.

Wij mogen spreken van Gods veranderlijkheid, omdat de Schrift dat óók doet. Even nadrukkelijk als ons gezegd wordt, dat er bij God geen verandering intreedt, hetzij door het gebed, hetzij doordat er na herhaalde waarschuwing bekering intreedt, zodat het "God berouwt over het kwaad dat Hij gesproken had".

Natuurlijk is het een niet met het ander in strijd.

Er is, om alweer met H. Bavinck te spreken, bij God geen verandering in *wezen*, maar wel in zijn *relatie* tot de schepselen, zoals de zon die altijd dezelfde blijft, nu eens kan verschroeien en dan weer verkwikken. Maar welk beeld men ook gebruikt, het blijft altijd hinken, en begrijpen zullen we dit nooit. Het is met Zijn veranderlijkheid (Gods berouw) en onveranderlijkheid precies als met Zijn souvereiniteit en onze verantwoordelijkheid. Het zijn twee lijnen die evenwijdig lopen en elkaar op geen punt raken, zoals de rails van een spoorbaan. Maar als men een van beide opbreekt gebeuren er ongelukken. Het gaat er erg op lijken dat ik hier de euvele moed ga grijpen, een dogmatisch opstel te schrijven. Ik schakel daarom haastig over naar de eerste versnelling, anders gebeuren er óók ongelukken. De bedoeling was alleen maar er op te wijzen, dat wij er in de praktijk van ons gebedsleven veel te weinig van doordrongen zijn, dat Gods handelen voor verandering en wijziging vatbaar is. Dat wij, om het bijbels te zeggen, God kunnen *verbidden*, zoals Izaäk dat deed. Het gebed is behalve een daad van *ootmoed* ook een daad van *moed*. Bidders zijn durvers, die een hoge vlucht nemen, die het bestaan God te vragen, dat het Hem *berouwe* over zijn knechten, dat God tot andere gedachten komt en nu doet wat Hij aanvankelijk niet voornemens was te doen. Anders blijft het bij een "gronddienst", zij het ook een zeer geperfectioneerde, en daar komen we niet mee klaar.

Dat God onveranderlijk is, Zich door niets of niemand van Zijn plaats laat dringen, en in oneindige trouw vasthoudt aan Zijn plan de wereld te verlossen in Christus Jezus, is ons

"meerder waard dan 't fijnste goud op aard", en niets kan de glans van deze deugd verdoven. Wat evenwel de glans van het gebed kan verdoven, of zelfs het gebedsvuur geheel kan uitdoven is de omstandigheid, dat men op die onveranderlijkheid Gods eenzijdig de nadruk gaat leggen, of wat erger is er een heidense inhoud aan geeft. Dit laatste kan ook, en we zijn in ons denken dikwijls meer heidens dan we zouden vermoeden. Hierover straks meer.

Dit gaat dan zó.

Gods Raad staat toch onveranderlijk vast, en wat Hij wil gaat zonder mankeren door. Het is dus volkomen zinloos, daar met onze gebeden tegen op te tornen. Wie bidt doet dus iets volmaakt tegenstrijdigs. Hij gelooft enerzijds dat alles onveranderlijk bepaald is door Gods voorzienig bestel en hij meent anderzijds, dat hij door zijn gebeden bij God nog een voet tussen de deur kan zetten.

Aldus een bepaalde gedachtengang, die nogal logisch schijnt en te sluiten als een bus.

Nu kan men zeggen: dit is een louter theoretische, een min of meer verstandelijke moeilijkheid en de mens die gelovig en dus kinderlijk bidt, laat zich door dergelijke sluitredenen niet van de wijs brengen.

Dit laatste is waar!

Wie de schone en heilige kunst heeft geleerd ook in het bidden te worden "gelijk de kinderen" stoort zich aan deze problematiek nauwelijks en bidt om zo te zeggen dwars door al deze hindernissen heen. Hij weet dat er ook wel met het verstand gebeden moet worden, maar hij weet evenzeer dat met name in het gebed het verstand niet het laatste woord heeft, zodat hij af en toe met alle logica heilig durft te spotten.

Niettemin kunnen deze hindernissen er zijn, en ze kunnen menigeen danig ophouden.

Nu kan men te werk gaan, en deze hindernissen pogen weg te nemen, door er een andere redenering tegenover te zetten.

Onze lezers zijn daar natuurlijk mee op de hoogte. Zij hebben dat vroeger op de catechisatie al wel geleerd. Dat "tegenbetoog" ziet er dan ongeveer aldus uit, dat het wel waar is dat Gods Raad onveranderlijk doorgaat, maar dat men niet moet vergeten dat God Zijn Raad volvoert dwars door onze gebedswerkzaamheden heen. God bepaalt dus niet alleen het doel waar Hij uit wil komen, maar ook de wegen die tot dit doel leiden en een van die wegen is ons gebed. Dat gebed is dus met andere woorden een van de schakels die uit de keten van Gods Raadsbesluiten niet gemist kan worden. Wij worden door onze gebeden gepromoveerd tot medewerkers Gods en verre vandaar dat onze gebeden zinloos zijn, kan God ze naar de mens gesproken niet missen.

Met bovenstaande opmerking is niets nieuws gezegd. We zeiden al: u weet dit reeds vanaf de catechisatie. Er is bovendien ook niets onwaars mee gezegd; ook dit sluit als een bus.

Het is echter de vraag, of wij op deze manier veel verder komen, en of het wel opportuun is in deze tere zaak van het gebedsleven betoog tegenover betoog te zetten. Dit *is* eigenlijk geen vraag meer, want de praktijk van het pastoraat bewijst elke dag, dat veler gebedsleven niet door theoretische, maar door praktische moeilijkheden ik zeg niet lamgelegd, maar dan toch wel sterk geremd wordt. En die moeilijkheden blijken dan telkens weer hier te liggen, dat men leeft, om het kort te zeggen, *in een gesloten wereld*. Ik bedoel daarmee dat het voor het besef van ontstellend veel "Christenmensen" alles zo vast zit als een muur; het *is* nu eenmaal zo en daar is verder niets aan te doen; het enige "lichtpuntje" is dan nog dat het "geen mens is die het je aandoet" en we kunnen tenslotte niets beters doen, dan ons schikken in ons lot en te "berusten" in wat over ons besloten is.

Ja, dat "berusten".

Een woord dat nergens in de bijbel staat, en waarmee de psalmberijming (Ps. 43) ons al een hoop kwaad berokkend heeft, door rustig de christelijke hoop uit te hollen, en te vervlakken tot een heidense of hoogstens mohammedaanse "berusting"; een houding waar niets specifiek christelijks in zit. . . uw ongelovige buurman zal als hij verstandig is ook wel eens ophouden met zijn hoofd tegen de muur te lopen en te "berusten", hoewel hij dat woord niet zo gauw zal gebruiken omdat er nog een klein christelijk tintje aan zit (vanwege de psalmberijming waarschijnlijk) hoewel er meestal een wereld van opstandigheid achter verborgen ligt.

De praktijk van de zielszorg toont aan, dat ontstellend velen in zo'n toegemuurde wereld leven en dag aan dag vijf passen heen en terug lopen door de cel van het determinisme, in de volksmond geheten: "'t is geen mens die het je aandoet". Niettemin wordt hier iets "aangedaan" en het antwoord op de vraag *wie* dat dan wel doet, blijft meestal onduidelijk. Het is in de meeste gevallen meer een "Het", een noodlot, dan een "Iemand" en als het iemand is, dan is het niet God wiens souverein *welbehagen* men prijst, maar voor wiens *overmacht* men zwicht. Het is stellig onjuist wat iemand beweerd heeft, dat het Calvinisme, dat de souvereiniteit van God weer ontdekt heeft, zoiets was als een "Mohammedanisering" van het christendom, maar dat vele Calvinisten er zo'n verwrongen Godsbegrip op nahouden, is helaas buiten kijf. En ondanks bijna 400 jaar Catechismus-prediking, die deze "gesloten wereld" heeft opengebroken door de fijnzinnige uitlegging dat Gods voorzienigheid is een *hand* Gods, een Vaderhand horen de meesten nog niet "de broze hemelen kraken, en zien ze nog niet Jezus die zich tot hen boog".

Ondanks het feit dat wij langzamerhand menen wel aardig wat van God af te weten, blijft er dus nog ruimschoots plaats voor het dagelijks gebed: Uw Naam worde geheilgd, dat is geef dat wij U *recht* kennen.

Dat "recht kennen" zal dan ook moeten inhouden, dat wij de onveranderlijkheid Gods niet langer zien als een filosofische abstractie van starre onbewogenheid. Dat wij God niet enkel zien als een Autoriteit, verweg, wiens: "Befehl ist Befehl", maar als onze Vader, met wie wij praten en overleggen en afspraken maken kunnen .

Dat is m.a.w. dat wij toch wel goed in de gaten moeten houden, dat wij door onze gebeden een zekere *invloed* kunnen uitoefenen op Gods handelen. Dat is wat Knap noemt een "Inwerking op het Goddelijk wezen", dat zeer stellig voor ons denken onverklaarbaar is maar dat er niettemin *is*.

Dat is het wat wij bedoelen met ons opschrift: "De veranderlijkheid Gods", en waarvan de bijbel juicht: "Het berouwe u over uw knechten".

Wij zullen degenen die "in de put zitten" van: "het zal wel zo moeten zijn", daar niet uit kunnen halen door een keurige sluitrede (zie boven) maar alleen door hen te verwijzen naar en terug te doen vallen op de schone veranderlijkheid Gods. Die met de onveranderlijkheid Gods in volkomen harmonie is.

GODS BEROUW

Men ontkomt moeilijk aan de indruk, dat wij momenteel leven in een periode van *verschraling van het gebedsleven*. Wij zeggen dit met enige voorzichtigheid omdat wij bij het gebed niet te doen hebben met cijfers en feiten. Een tabellarisch overzicht is er niet van te geven, omdat het gebed zich voor een groot deel aan de waarneming onttrekt. Als een ander bidt, ben ik er in de regel niet bij. .. een generaliserend oordeel is hier dan ook een groot kwaad onder de zon. U kunt bij vele gelegenheden ontelbare klachten beluisteren van: er is zo weinig diepgaand geestelijk leven. Men is dan altijd geneigd deze klagers te interromperen: hoe wéét u dat zo precies, en hoe staat het bij u zelf ? Vandaar dat we nu ook liefst voorzichtig spreken van een "indruk", waaraan men moeilijk ontkomt. Die indrukken worden versterkt, als bij het pastorale gesprek onder vier ogen soms ontstellende dingen aan het licht komen. Dat wij — om het geval nu eens om te keren — een bloeiperiode beleven, en dat de Kerk de haar gegeven gebeds- en geloofsmogelijkheden voor honderd procent exploiteert, zal nu ook weer niemand zonder blozen kunnen zeggen. Als "dit geslacht" (van boze geesten namelijk) uitvaart door bidden en vasten, dan kan de aanwezigheid van dit gespuis in velerlei menselijke verhoudingen althans het vermoeden wekken, dat de actie-radius van het gebed niet bijster groot is. Er is een soort massale moeheid ingetreden. Het loopt alles nog wel, maar niet stralend, als een bruidegom die uit z'n slaapkamer treedt of als de zon die opgaat in haar kracht. Hetgeen anders zou zijn, als we alle gebedsenergieën gebruikten.

Het zou stellig de moeite waard zijn, alle oorzaken op te sporen, die op ons gebeds- en geloofsleven remmend werken.

Het valt buiten het kader van ons onderwerp.

Wij zijn alleen maar bezig deze en gene een handje te helpen die wat in de knoop zit en wat moeilijkheden heeft wat het bidden betreft. En wij zouden hen zo graag opnieuw laten ontdekken, dat het gebed zo ontzettend veel vermag, als wij het maar kinderlijk aanleggen, en dus "gewoon doen", net zo gewoon als een kind doet en zo gewoon als de Schrift het ons voorhoudt.

Dan hoeden we ons al dadelijk voor *overspanning*.

Mede uit reactie namelijk tegen een zekere gebedsmatheid en gebedsmechaniek is met name de beweging van de "gebedsgenezing" te hoog gaan grijpen, door de Schriftuitspraak, dat het gebed des rechtvaardigen *veel* vermag te interpreteren alsof er stond, dat het *alles* vermag. Prof. Berkouwer spreekt in dit verband (de Voorzienigheid Gods blz. 271) van een "pralen naar eigen believen" met de "macht" van het gebed, en noemt het een willekeurig "beschikken over het handelen Gods, zonder te weten of het verwachte in geloof en gebed aan het koninkrijk Gods waarlijk *dienstbaar* is."

In *deze* gedachtengang wordt de gebedsveer te strak gespannen, en daar moeten wel ongelukken van komen.

Vlak tegenover dit gevaar van het óverspannen staat dat van het verlammen van de veer, en dit is niet minder noodlottig.

Dit treedt o.a. op als de belijdenis van de onveranderlijkheid Gods bevriest tot een starre onbewogenheid. Bidden "helpt" dan niet meer, want het komt toch alles zoals het moet komen, en zoals het voor ons beschikt is. Die muur van Gods onveranderlijk handelen is zó hoog dat niemand er overheen kan komen, en die het probeert, slaat er tegen te pletter. Wie de Voorzienigheid Gods inruilt tegen het fatum, moet ook wel vleugellam geslagen worden, en eindigen in volslagen lijdelijkheid of doffe berusting.

Zonder het zelf te willen, of het te willen toegeven is op deze manier menig Christen rationalist geworden. Dat rationalisme wilde alles verklaren uit de wetten van oorzaak en gevolg, de zgn. "gesloten natuurcausaliteit", waardoor het ene met het andere samenhang. Dr. Verkuyl herinnert in dit verband (Gebedsleven blz. 10) aan de woorden van Matthias Claudius: "ik heb alle respect voor de samenhang der dingen, maar ik kan toch niet nalaten daarbij aan Simson te denken, die de samenhang der poortdeuren te Gaza onbeschadigd liet, maar die toch de ganse poort droeg op de berg waar hij haar hebben wilde."

Wij zullen weer iets van het Simsonsgebed — en dus van de Simsonskracht — moeten krijgen, die zich achter de massieve poortdeuren niet laat opsluiten, maar ze met hengsels, sloten en grendels verplaatst van de ene plek naar de andere. Wij zullen met andere woorden de mogelijkheden van verandering in de onveranderlijke God moeten uitbuiten, want het gevaar is niet denkbeeldig, dat wij onder invloed van de gesloten natuurcausaliteit nauwelijks meer rekening houden met de werkelijkheid van het antwoordend handelen Gods." (Berkouwer t.a.p. blz. 272).

Over dit "antwoordend handelen Gods" willen wij het nu juist hebben.

Het gebed dat dreigt te verlammen of te verschrompelen tot doffe berusting zal opnieuw gaan opfleuren en werkzaam worden als wij oog krijgen voor die wonderlijke veranderlijkheid Gods, die in de bijbel *berouw* genoemd wordt.

Het is iedere bijbellezer natuurlijk bekend, dat er in de Schrift herhaaldelijk sprake is van het "berouw" Gods.

Soms is dat berouw ten kwade, als het de Here berouwt dat Hij de mens gemaakt heeft (Gen. 6:6) of dat Hij Saul tot Koning gemaakt had (1 Sam. 15:11) maar vaak ook ten goede, dat het de Here berouwde over het kwaad dat Hij gezegd had Zijn volk te zullen aandoen (Exodus 32:14, Jeremia 42:10).

Het ligt niet in de bedoeling, hier alle plaatsen te noemen, laat staan te exegetiseren, die op het "berouw Gods" betrekking hebben. Wat ons echter bij het onbevangen lezen van de desbetreffende uitspraken sterk opvalt is, dat er een werkelijke verandering niet alleen in Gods handelen, maar ook in Zijn gezindheid optreden kan, en ook mettertijd telkens weer optreedt. De Here was maar niet "bij wijze van spreken", maar zeer stellig van plan Israël in de woestijn te verdelgen, maar... Hij kreeg berouw over het kwaad dat Hij gezegd had, Zijn volk te zullen aandoen. Dit laatste ook weer niet "bij wijze van spreken." Het berouw is even reëel als het gedreigde oordeel (Exodus 32:9 v.v.).

Het oordeel staat op het punt over Jacob los te barsten (in het visioen van de sprinkhanen, Amos 7:1-3) maar op het laatste moment voltrekt zich een spectaculaire wijziging in Gods plannen: "dit berouwde de Here. Het zal niet geschieden, zeide de Here."

Ninevé zou binnen 40 dagen verwoest worden, "maar het berouwde God over het kwaad dat Hij gedreigd had hun te zullen aandoen, en Hij deed het niet." (Jona 3:10).

In al deze en dergelijke gevallen blijkt, dat God op iets terugkomt, het spoor verlegt, iets anders doet dan Hij aanvankelijk voornemens was te doen.

In sommige gevallen zou zelfs het gelaat des aardrijks geheel veranderd zijn, en zou de geschiedenis een gans ander verloop hebben gehad als aan de voorwaarden was voldaan, waarop God tot berouw kon worden bewogen. Indien de vorsten van Juda aan Jeremia's prediking gehoor hadden gegeven, zou Jeruzalem niet zijn verwoest, en had de historie een heel andere loop genomen (Jeremia 26:13, 19).

Hier springt een tweede element naar voren, dat voor ons doel bijzonder belangrijk is, dat

God in Zijn handelen volledig rekening houdt met de gedragingen van de mensen. Nu eens wordt de bekering (Ninevé) dan weer de voorbede (Mozes en Amos) door God verdisconteerd in Zijn plannen. God zegt tot Mozes: "laat Mij begaan, dat Mijn toorn tegen hen ontbrande", Exod. 32:10, maar Mozes laat God niet begaan.

Hier verschijnt de majesteit van het gebed.

Het gebed stuurt Gods plannen in de war. Het gebed gooit het roer om. Het gebed verlegt de wissel, waardoor de trein op een ander spoor komt.

Dit, we zouden haast zeggen gewelddadig ingrijpen door het gebed komt machtig naar voren in de voorbede van Amos. Het oordeel Gods zou metterdaad van "Jacob" niets hebben overgelaten, maar Amos springt er met zijn gebeden tussen en het berouwde de Here. Het zal niet geschieden, zeide de Here."

Hierover heeft B. Wielenga eens als volgt geprekeerd (De leeuw heeft gebruld, blz. 82, 83). "Sta hier eerbiedig, dankend stil. Dat nu niemand meer zegge dat het gebed der vromen machteloos is, dat het geen invloed en uitwerking heeft in de hemel. Kan het sterker, wonderbaarlijker, dan dat het God brengt tot berouw! Ik zal niet pogen in de diepte van dit mysterie af te dalen. God is groot en wij begrijpen het niet. Wij begrijpen het niet, dat de onveranderlijke, eeuwig wetende God iets berouwen kan. Toch is het waar, het staat er: God heeft berouw, maar goddelijk! Niet als een mens die een dwaling betreurt, maar vrijwillig, heilig. God heeft dit berouw eeuwig geweten en gewild. Maar het is geen schijn. Men zegge niet, dat God alleen Zijn gedragslijn en niet Zijn gezindheid veranderde. Dit is een uitvlucht der onwetendheid, want daden zijn bij God uitingen van gezindheid. Men ontmerge de bijbelse taal niet, men spele niet met haar heilige woorden.

Toen berouwde zulks de Here; het zal niet geschieden, zeide de Here.

Er heeft een ommekeer plaats, niet denkbeeldig, maar werkelijk, en deze ommekeer geschiedt op het gebed. Het gebed doet de poort der hel dicht, en de poort des hemels open. Het gebed neemt God de roede uit de hand en lokt stromen van zegen uit de levensbron."

Het is te betreuren, dat in dogmatiek en exegese in prediking en persoonlijk gebedsleven aan *deze* wonderschone openbaring van het berouw Gods niet meer aandacht is geschonken.

Men kan Prof. v. Gelderen (Amos blz. 201) volledig toestemmen: "het berouw van de heilige God is boven dat van de zondige mens verheven", maar toch blijven vasthouden dat dit berouw om met Wielenga te spreken "niet denkbeeldig, maar werkelijk" is.

Het is opmerkelijk dat verschillende exegeten zodra het berouw Gods aan de orde komt, de vinger waarschuwend opsteken en zeggen: denk er om, dit is anthropomorphisme, d.w.z. hier spreekt de bijbel op menselijke wijze van God.

Dit is volkomen juist.

Maar men vergeet niet, dat de Schrift *overal* op menselijke wijze van God spreekt, en ook niet anders doen *kan*.

Wij moeten ons hier het woord van H. Bavinck herinneren: "In de bijbel komen niet *hier en daar* (curs. van mij H.V.) enkele anthropomorphismen voor, de ganse Schrift is anthropomorphistisch — als God tot ons sprak op goddelijke wijze, geen schepsel zou Hem verstaan" (H. Bavinck Dogm. dl. II, blz. 77, 78).

Als men zich alléén bij uitdrukkingen als "het berouwde de Here" gaat herinneren dat de bijbel op menselijke wijze van God spreekt, dan kan de indruk gewekt worden, dat men bedoelt te zeggen: dit is alleen maar zo "bij wijze van spreken", maar de werkelijkheid is gans

anders.

Dan is dus *deze* voorstelling die de Schrift van God geeft, niet *objectief waar*, maar dan (om alweer met Bavinck te spreken) kwijnt en sterft de religie weg.

Wij houden het dus liever met Wielenga: het berouw Gods is: "er heeft een ommekeer plaats, niet denkbeeldig, maar werkelijk."

Als wij hieraan denken, met name in ons gebedsleven, maakt dit ons ongemeen rijk.

Het "raadsplan Gods", waarvan ook óns leven afhankelijk is, staat dan niet meer onwerkelijk ver van ons af. Het verliest zich niet in astronomische oneindigheid, en het verstart niet tot grimmige onverzettelijkheid, maar het komt midden in ons leven te staan. God doet niet maar wat, waar wij toch verder niets doen kunnen, en waarin wij maar "berusten" moeten, "het is nu eenmaal niet anders." Maar God doet verschillende dingen wel, die Hij anders niet zou doen, en Hij doet tal van dingen niet, die Hij anders wel zou doen *al naar wij er om bidden, ja dan nee*.

Het maakt ons niet alleen veel rijker, maar ook ontzaglijk *sterk*.

God gooit de wissels om van onze levenstrein, maar laat daarbij onze gebeden als wisselwachters fungeren. Heel de gang van de historie kan een andere loop nemen, *om 't even* of we hierbij nu aan de kerkhistorie of de wereldhistorie denken, door onze gebeden. Het is maar de vraag of wij God tot "berouw" weten te bewegen, zodat Hij zegt: het zal niet geschieden.

Daarvoor hoeft men geen "Übermensch" te zijn, doch alleen maar een gelovige bidder; ook Amos was een man van gelijke beweging als wij.

De mens die gelooft, zegt nooit: het *is* nu eenmaal zo, en er is toch niets aan te veranderen, want er is alles aan te veranderen, dank zij de ontfermende veranderlijkheid Gods. Het "voldongen feit" bestaat voor God niet en dus ook niet voor de gelovige bidder. Want hij heeft met diep ontzag in zijn bijbel gelezen: "de Here kreeg berouw over het kwaad, dat Hij gezegd had. Zijn volk te zullen aandoen."

Dit woord moeten wij niet antiek maken, niet voor de woestijn reserveren, maar dit is het onveranderlijke Woord Gods ook voor het heden . . . wij loven U, o God, en prijzen Uwen naam, omdat Gij onveranderlijk de Veranderlijke blijft en berouw wilt hebben over Uw knechten.

GEBEDSVERHORING.

Het staat met de gebedsverhoring voor wie onbevangen naar de Schrift wil luisteren, feitelijk heel eenvoudig. " Het geluid dat de bijbel laat horen is zó positief en zo ongecompliceerd, dat er ternauwernood van een probleem kan gesproken worden. God wordt aangesproken als "Hoorder van het gebed" (Ps. 65:3). Een van de markante trekken van God is dus, dat Hij gebeden verhoort. Dat is blijkbaar een reactie op Gods zelfopenbaring: "roept Mij aan ten dage der benauwdheid, Ik zal u redden en gij zult Mij eren" (Ps. 50:15). In Psalm 66:20 heet het: "geprezen zij God, die mijn gebed niet afwees", en met dit getuigenis stemmen vele anderen in. Men kan dit niet op zij schuiven met de opmerking, dat dit een subjectieve en individuele ervaring is van die en die vrome dichter, en dat men onder dit of dat artikel sub zóveel moet vallen, om óók zoiets mee te maken. Want deze en dergelijke Schriftuitspraken zijn *openbaring*. Zij onthullen ons hoe God *is*. Zó is het objectief waar: Hij is de God Die het gebed verhoort.

Het onderwijs van het N.T. is hiermee (vanzelfsprekend) geheel in overeenstemming. "Vraag wat gij maar wilt, en het zal u geworden (Joh. 15:7)", "wij weten dat Hij ons verhoort, wat wij ook bidden (1 Joh. 5:15)" zijn maar enkele uit de vele verklaringen van de zekerheid der gebedsverhoring. Dit is voor de bijbel een van de meest vanzelfsprekende dingen. God die niet horen zou is een volstrekte ongerijmdheid en dergelijke ongerijmdheden moet men alleen in de heidenwereld zoeken. Daar zijn de doofstomme goden, die wel een mond hebben, maar niet spreken, wel oren, maar niet horen. De Schriftgelovige mens bezit de weelde van een sprekende en luisterende God.

In het licht van deze simpele en bijna argeloze uitspraken over de gebedsverhoring is het dan ook eigenlijk niet juist te spreken van verrassende *gebedsverhoringen*.

U wordt verrast door iets waar u helemaal niet op gerekend had, wat u in geen enkel opzicht had kunnen voorzien, en waarvan u bijna achterover valt van verbazing.

Nu is natuurlijk heel het Evangelie, inclusief de gebedsverhoring één grote verrassing. Wij zullen elke dag weer opnieuw uit de verwondering moeten leven, dat God Zich met ons zondige mensen bemoeit en blijft bemoeien. In zóverre kan het verrast en verbaasd staan een bewijs van geloof zijn.

Maar in de regel is het anders.

Men heeft om iets gebeden, en nu heeft de Here zowaar nog geholpen en uitgeholpen ook, en men vertelt elkaar van verrassende uitredingen. In deze zin is het spreken over verrassende gebedsverhoring misplaatst. Men heeft dan op de verhoring helemaal niet gerekend, terwijl God zegt dat wij op de verhoring wel terdege kunnen rekenen. De verhoring komt dan als een welkome, maar toch geheel onverwachte gast, terwijl wie gelovig bidt bij de deur gaat staan om uit te zien of de verwachte gast nog niet komt. Zoals Elia deed. Wij vermoeden niet, maar wij weten dat God ons verhoort, en daarom is de verhoring reeds in het gelovig gebed verdisconteerd. Anders hoeft men geen amen te zeggen. Wie "amen" zegt belijdt: het zal waar en zeker zijn, en deze zekerheid steunt op het Woord der belofte.

Bidders zijn geen avonturiers.

Wij moeten er wel goed voor oppassen, dat wij er geen avontuur of waagstuk van maken.

Dit wordt gedaan door hen, voor wie bidden zo ongeveer hetzelfde is als het inzenden van een oplossing van een prijsraadsel. Je hebt het al dikwijls gedaan maar gewoonlijk greep je er naast. Je kunt echter nooit weten, en baat het niet, het schaad ook niet zoveel. Vast er op rekenen dat je "wat krijgt" moet je natuurlijk nooit.

Dit is devaluatie van het gebed.

Zó wordt het een gokje, een kansspel, waarin inderdaad het "verrassende" element, datgene waar je helemaal niet op gerekend hebt, het meest naar voren springt.

Wie gelovig bidt, rekent niet mét, maar die rekent óp de verhoring, omdat God het gezegd heeft. Hij werpt, naar het bekende beeld van de schipper, het touw van het schip naar de kade, waar een ander — De Ander — gereed staat om het op te vangen, en het schip vast te leggen. Bidders zijn geen ingesloten mijnwerkers die volkomen in het onzekere zijn of hun klopsignalen wel gehoord worden, maar ze zijn als kinderen die naar huis gaan met de argeloze zekerheid, dat moeder daar op hen wacht.

Uit het feit dat de Schrift zo verzekerd en blijmoedig over de gebedsverhoring spreekt, zou men haast de conclusie willen trekken dat de gelovige, waar hij ook moeilijkheden moge vinden, deze zeker niet zou aantreffen in de sector van de gebedsverhoring.

De ervaring leert echter anders.

De "gebedsmoeilijkheden", waarover wij het gedurig gehad hebben, schijnen zich zelfs hier juist voornamelijk te concentreren, en over het niet-verhoorde gebed heeft al menigeen zich afgetobd.

Een heel eenvoudig recept, om van deze toebereidingen af te komen, wordt voorgeschreven door hen, die verkondigen, dat er van onverhoorde gebeden eenvoudig geen sprake zou zijn, als er maar voldoende geloof was. Wie van een ziekte niet beter wordt, wie niet merkt dat z'n gebed om bekering van een van z'n kinderen enige invloed heeft (we noemen maar een paar voorbeelden), dient dit eenvoudig aan zichzelf te wijten en als gebrek aan geloof aan te merken.

Vanzelfsprekend zullen er wel gebeden zonder resultaat blijven, omdat het geen gelovige gebeden waren, maar voor de apodictische beweringen als hierboven weergegeven, geeft de Schrift niet de minste grond, en dit geneesmiddel is in vele gevallen erger dan de kwaal gebleken.

Welke kant moeten we hier dan mee uit?

Men kan inderdaad vele kanten uit.

Ieder die wel eens wat meer gelezen heeft over het gebed, zal tot de ontdekking gekomen zijn, dat er zeer veel goede en wijze dingen gezegd zijn over dit probleem. En wij zijn er van overtuigd, dat hierdoor ook velen in hun moeilijkheden geholpen zijn. Zo heeft men er op gewezen, dat God vaak de gebeden verhoort in andere zin dan het gevraagd was, en dat de schijnbare afwijzing achteraf een veel rijkere verhoring betekende. Een ander helpt er aan herinneren dat God Zelf meer is dan Zijn gaven. Een man kan zijn vrouw met cadeautjes overladen, zonder dat hij haar met z'n hart liefheeft, en daarom zijn wij altijd beter uit met de liefde van Gods hart dan met de gaven van Zijn hand. Nadat Asaf in Gods heiligdom gegaan was (natuurlijk om te bidden) bleven alle dingen gelijk, maar hij had God gezien, en daarom werd alles anders. Weer een ander heeft opgemerkt, dat al krijgen we niet direct wat we gevraagd hebben, het bidden zelf, het uitgieten van ons hart, al zulk een rust geeft, dat dit op zichzelf al gebedsverhoring is, zoals David bij Ziklag zich sterkte in de Here zijn God. Terwijl een vierde er op wijst, dat gebedsverhoring ook een *oordeel* kan betekenen inplaats van een *zegen*, zoals God aan Bileam toestond met het gezantschap van Moab mee te gaan, wat zijn ondergang werd. Als een vader tegen z'n kind zegt, na lang zeuren: nu ga je gang dan maar, dan heeft hij op dat moment z'n kind losgelaten, en dat is het ergste wat een kind overkomen kan, ook al mag het dan "z'n gang gaan". In deze zin is dan ook wel gesproken over "gevaarlijke gebedsverhoring."

Bij al deze beschouwingen, die gemakkelijk te vermeerderen zijn, gaat men er van uit dat er vele gebeden zijn, die niet verhoord worden, althans nog niet verhoord zijn.

Hoewel natuurlijk in onze gebroken en zondige wereld het laatste woord hier niet over gesproken kan worden, zouden wij het vraagstuk toch even van een andere kant willen benaderen, en de vraag stellen, of het onverhoorde gebed wel die grote plaats mag innemen, die het als regel inneemt, m.a.w. wij zullen moeten nagaan of wat wij onverhoorde gebeden plegen te noemen, metterdaad onverhoorde gebeden zijn. Als wij ons hierop rustig bezinnen, komen wij tot verrassende resultaten, nl. dat het ene "onverhoorde" gebed na het andere van het toneel moet verdwijnen.

De bijbel staat vol met gebeden, en we vernamen reeds hoe kinderlijk de bijbelheiligen de verhoring aan het gebed plachten vast te koppelen.

Dat het gebed in Gethsémane inzake de lijdensbeker onverhoord gebleven is, kan men in verband met Hebr. 5:7 niet volhouden, waar juist staat dat Hij verhoord is, en hetzelfde geldt in zekere zin van Paulus' gebed over de doorn in het vlees. Achter de kwestie of Mozes' gebed inzake Kanaän bij de onverhoorde gebeden moet geteld, zou ik op z'n minst een vraagteken willen zetten, maar ook al moest dit vraagteken weg, dan is de oogst der onverhoorde gebeden in de Schrift uitermate gering.

Tot een soortgelijk resultaat zullen wij moeten komen, als wij onze gebeden nauwkeurig controleren en registreren.

Onze gebeden zullen, willen ze voor verhoring in aanmerking komen, toch op z'n minst *gebeden* moeten zijn, en dat zijn ze dikwijls niet. Dat zijn ze stellig niet als wij ons aanstellen als de architect die bestek en tekening keurig voor elkaar heeft, terwijl we daarna God willen laten functionneren als de aannemer die onze plannen moet uitvoeren.

De Bijbel heeft het over "kwalijk" bidden (Nieuwe Vert.: verkeerd bidden, Jac. 4:3) en daar valt heel wat onder: egoïstische gebeden, sleurgebeden, gebeden om vergeving terwijl ons hart niet bereid is vergeving te schenken, gebeden die de grenzen der belofte overschrijden, het gebed van de Farizeeër, die niet met God gesproken heeft, maar alleen zichzelf goedkeurend op de schouder heeft geklopt. En zo kunt u nog een hele tijd doorgaan. Als wij niet veel aan de preek gehad hebben zeggen wij wel eens beleefdheidshalve: 't zal wel aan mezelf gelegen hebben. Het kan natuurlijk ook best aan de dominee gelegen hebben.

Bij het gebed valt de andere mogelijkheid weg. Wij moeten het "zal wel" doorschrappen. Het heeft beslist aan mijzelf gelegen. En zo moeten al deze "kwalijke gebeden" direct al afgevoerd van het getal "onverhoorde gebeden". Het waren geen onverhóorde gebeden. Het waren niet eens gebéden.

Het nogal gemakkelijk spreken van onverhoorde gebeden kan z'n oorzaak in de tweede plaats hebben in onze *haast*. Wij leven in een zeer haastige en gejachte tijd, en wij hebben bijna nergens meer tijd voor. Vandaar dat we God ook nauwelijks de tijd *gunnen*. Wij zijn in de regel veel te vlug met de mond. Wij spreken over een niet-verhoord gebed terwijl God er aan bezig is. Gebedsverhoringen zijn geen wonderbomen die in één dag opschieten. God heeft tijd nodig om de vruchten te laten groeien, en zo heeft Hij ook tijd nodig om de verhoring te realiseren. Bidt en u zult ontvangen, maar wordt u alstublieft niet al te ongeduldig, en verlang niet vandaag klaar te hebben wat in de hemel nog in de maak is. Het enige wat wij te doen hebben is: altijd bidden en niet vertragen.

Hierdoor wordt de rubriek "onverhoorde gebeden" alweer aanmerkelijk kleiner.

In de derde plaats dient de vraag overwogen, of wij eigenlijk wel gemérkt hebben dat God onze gebeden verhoord heeft. We zijn behalve haastige, ongeduldige, ongelovige mensen ook

zulke ontaard slordige mensen ~- in het geestelijke dan. Slordig-onoplettend. De gemeente in Jeruzalem had gebeden, en toen de gebedsverhoring in levenden lijve voor hen stond in de gestalte van Petrus, lieten ze de man maar kloppen. Deze mensen hadden vergeten uit te zien naar de verhoring, en toen ze kwam vergaten ze die als zodanig te accepteren.

Bij ons komt dat waarschijnlijk hier vandaan, dat wij nogal houden van het miraculeuze en spectaculaire. Als er een duidelijk aanwijsbaar, opvallend ingrijpen Gods is, spreken we van een verrassende gebedsverhoring. De talloze verhoringen die "gewoon" kwamen, hebben we over 't hoofd gezien. God realiseert de gebedsverhoring gewoonlijk door heel gewone dagelijkse dingen: een advertentie in de krant, een "toevallige" ontmoeting in de trein, een tip van een vriend of kennis, enzovoort. Toen Eliëzer biddend een vrouw ging zoeken voor Izak kreeg hij ook geen hemels visioen, maar heel gewoon een paar oplettende mannenogen, die direct zagen dat Rebecca een pienter en vriendelijk meisje was, precies wat hij zocht voor Izak, en zo deed de Here het gebed via de meest alledaagse gebeurlijkheden in vervulling gaan. Wie nu vergeet, dat hij gebeden heeft, vergeet ook de verhoring in het "gewone" te incasseren, en zo kunnen we alweer een hele rij "onverhoorde gebeden" van de lijst afvoeren. Zullen we dus maar niet afspreken, dat God de "Hoorder der gebeden" is en blijft, en dat van deze drie :

roep mij aan ten dage der benauwheid

Ik zal u redden

en gij zult Mij eren, alleen het middelste lid zuiver en onaantastbaar is. Dat is: wat God doet met de gebeden is wel in orde. Wat wij er mee doen: het "aanroepen" eerst, en het "eren" daarna, nu ja, dat kon stukken beter.

HET ADVENTSGEBED

Wij besteden elk jaar vier weken voor het Kerstfeest aan de adventstijd, en daar horen vanzelfsprekend adventspreken, adventsverwachting en het adventsgebed bij. De strijdende kerk in deze wereld zal echter altijd moeten leven vanuit de heilsverwachting. Zij staat altijd met de handen boven de ogen te turen naar een betere toekomst. Dit geldt voor de kerk na Bethlehem zo goed als voor de kerk onder de schaduwen. Wij hebben onze toekomstverwachting verlegd van Christus' komst in het vlees naar Zijn komst op de wolken. Zo is het feitelijk niet goed gezegd, want de oudtestamentische profetie heeft geen onderscheid gemaakt tussen een eerste en een tweede komst van Christus. Pas achteraf hebben wij gemerkt, dat met Christus' komst in het vlees de uiteindelijke vervulling nog niet gekomen is. Daarom "verwachten wij", om met de Ned. Geloofsbelijdenis te spreken, "die grote dag met een groot verlangen, om ten volle te genieten de beloften Gods in Jezus Christus onzen Here".

Wij hebben in het bovenstaande net gedaan, of dat allemaal zo *is*, d.w.z. dat de kerk metterdaad Maranathakerk is, en opstaat en slapen gaat met het gebed in het hart: Kom spoedig, Here Jezus.

We zullen ook allemaal wel toestemmen dat het zo *moest zijn*. Wat te denken van de bruid die niet naar de bruidsdag verlangt? Het waren de *slechte* vaderlanders die in de bezettingstijd *niet* uitzagen naar de terugkeer van de koningin.

Het kunnen dus moeilijk *goede* burgers van het koninkrijk Gods zijn, die niet verlangen naar de terugkeer van de Koning.

De nuchtere werkelijkheid is, dat er van dit adventsverlangen weinig of niets te bespeuren is. We schrijven dit zomaar neer, en het verschrikkelijke is dat we dit kunnen schrijven zonder vrees van tegengesproken te worden. Dit is heel erg, want het betekent ons oordeel. Het staat er bij ons zó voor, dat we met z'n allen zijn blijven steken in de toestemming, dat het toch eigenlijk anders móést zijn. Evenals we na een preek het roerend met de dominee eens zijn, en gewoon doorgaan. Het staat te vrezen, dat het bij ons *alleen maar advent is op de kalender van het kerkelijk jaar*. En zelfs in die vier simpele adventsweken zien we nog kans de adventsgedachte te begraven, en het adventsgebed te doen verstommen. Enquêtes zeggen mij in de regel niet veel, maar ik zou toch wel willen weten hoevelen van ons de adventsverlangens in hun *persoonlijk* gebed meenamen. Die geen dag laten voorbijgaan zonder gevraagd te hebben: Here Jezus, komt Gij nu nog niet? Hoe lang moet ik nog wachten?

Hier raken we wel een zeer grote gebedsmoeilijkheid, namelijk dat we als regel niet bidden om wat een grote plaats in ons gebed moest hebben. De grote moeilijkheid is, dat velen het hier nog nooit moeilijk mee gehad hebben.

Er zijn misschien enkelen die dit nogal overspannen gedachten vinden, en die van oordeel zijn dat het praktisch onmogelijk is om gedurig in deze spanning van de toekomst des Heren te leven. Wie dat gaat proberen is voor het leven een verloren man. Het is in deze moderne tijd niet meer mogelijk om verticaal te leven. Men kan dit alleen maar *meer* horizontaal doen. Wie niet uitkijkt, en niet om zich heen kijkt, wordt in het moderne verkeer verpletterd. Het is dus een levensgevaarlijk bedrijf om naar boven te kijken. Wie nog over adventsmotieven droomt kan het tempo van nu niet meer bijhouden, en kan zich in deze keiharde maatschappij niet meer op de been houden. De dingen van de dag slurpen ons eenvoudig op, en er zijn zóveel dingen die onze volle aandacht vragen, dat het eenvoudig onmogelijk is het iemand kwalijk te nemen, dat hij niet voldoende nadenkt over die kwesties die niet regelrecht bij de

race naar een behoorlijk bestaan betrokken zijn.

Ik hoop niet dat iemand er mij van verdenkt, het pleit te willen voeren voor een adventschristendom, dat geen rekening houdt met de werkelijkheid van het leven.

Evenmin wil ik de kant uit van: "er moest toch wat meer "geestelijk leven" zijn". Op de manier van ambtsdragers op huisbezoek, die via verre en vreemde omwegen ten laatste komen op de vraag: en hoe staat het nu met uw geestelijk leven?

Dat riekt mij te veel naar het kookboek. Men neme één ons van dit en twee ons van dat. Mengde u wel een voldoende quantum "geestelijk leven" bij uw natuurlijk bestaan, weet u wel, zóveel scheutjes bijbellectuur en zóveel gram gebed, dan wordt het wel een smakelijk geheel. Heel dit cocktailchristendom is uit den boze. U leeft niet voor zóveel procent een natuurlijk bestaan, en voor zóveel procent een geestelijk bestaan; u is niet een mengsel van aardse en verheven gedachten, voor de helft uit de aarde en voor de helft geestelijk, maar u is een "geestelijk mens" of u is het niet. U is een adventschristen of u is het niet. Is u het wel, dan is u het in hart en nieren en tot in uw nagelpunten. U staat dan niet vreemd tegenover de dingen van de dag, maar u draagt uw geestelijke energieën er in. Precies zoals zij die het vurigst uitzagen naar de terugkeer van de koningin, de meest harde en onverschrokken werkers waren, de brekers en de bouwers van een nieuwe staat van zaken, die helaas niet kwam, want de terugkeer van het koninklijk huis was de terugkeer van Jezus nog niet!

Deze geestelijke mens ziet de werkelijkheid niet voorbij en loopt niet als een dromer met gesloten ogen door de wereld.

Hij ziet de dingen juist veel scherper omdat hij nieuwe geestelijke ogen heeft.

Er is ook buiten het christendom een adventsverlangen, en er zijn idealisten genoeg, die met het corrupte "heden" niet tevreden zijn. Ze maken geniale plannen en bouwen stoutmoedige systemen op om de wereld van haar kwalen te genezen. Zij geloven in de verbroedering der mensheid, maar zij missen één ding: het nieuwe oog, en zij zien daarom één "kleinigheid" voorbij: *de zonde!*

Goed beschouwd is het drukke, gejaagde leven, dat ons geheel in beslag neemt geen instrument, waardoor "de gebeden verhinderd worden", maar juist omgekeerd een sterke prikkel, om het adventsgebed: "Kom, Here Jezus", te verdiepen en te vermenigvuldigen.

Want die met klare nuchtere geloofsogen de wereld inkijkt, ziet steeds duidelijker en benauwender de angstwekkende groei van de zonde. Hij ziet ook steeds duidelijker het *daemonische*. Het daemonische niet alleen en zelfs niet allereerst in de neergang der moraal; het daemonische ook niet uitsluitend in een dreigende oorlog, maar ook heel gewoon: de *daemon* op de weg, het duizenden mensenlevens verslindende verkeer met daarachter de rouw in de harten der tienmaal tienduizenden. De bijbel brengt meermalen het een met het ander in nauw verband. Men kan natuurlijk bij z'n ontbijt haastig de krant lezen, afgewisseld door vrolijke ochtendklanken door de radio, zonder zich van deze verwrongen wereld en het onzegbare wereldleed al te veel aan te trekken. Non stop recht door, naar school en kantoor.

Men kan er ook kapot aan gaan.

Men kan tenslotte ook gaan bidden: Kom, Here Jezus, en maak alle dingen nieuw. En intussen als nieuwe mensen onder het Licht dezer wereld dat reddend, en dus ook vernieuwend verschenen is, een beetje licht brengen in het donker om ons heen.